PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

№ 1 (2173) Год XLIII Беласток 4 студзеня 1998 г. Цана 1 зл.

Найпрыгажэйшыя елкі — у лесе. Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Чытачам „Нівы”, нашым сябрам і непрымірымым праціўнікам жадаем у 1998 годзе самых шчаслівых дзён, моцнага здароўя, задавальнення з саміх сябе і акружаючага Вас асяроддзя, адабрэння таго што робіце вашымі блізкімі і знаёмымі. Жадаем Вам таксама поспехаў у вырашэнні штодзённых праблем, каб у Новым годзе сустракалі Вы людзей выключна добразычлівых і сумленных і каб сяброўства і каханне спадарожнічалі Вам часцей чым іншыя пачуцці.

Рэдакцыя

У нумары

Беларускі каляндар на 1998 год ☞ стар. 6-7

Мы прачыталі

Jak pokazują statystyki, olbrzymia większość elektoratu lewicowego to jednocześnie przykładni parafianie. Czy niemożliwe jest więc, by lewica zaczęła czynić starania, by członkami rad parafialnych zostali jej ludzie? Chyba biskupi i proboszczowie nie będą mieli nic przeciw uaktywnieniu się działaczy lewicowych na terenie Kościoła, skoro Kościół posyła swój aktyw do służby publicznej?

Polityka, nr 50 (1997 г.)

Мы — як дэмакраты — таксама выказваемся за роўнасць правоў для людзей СЛД у парафіяльных саветах.

* * *

Міліцыя не ў стане раскрыць найбольш значныя злачынствы, учыненыя прафесійнымі зладзеямі. Такая праца пад сілу толькі апаратыўнікам і следчым, якіх у міліцыі ўсё менш. Паколькі галоўнымі ворагамі рэжыму Лукашэнкі лічацца інтэлігенты-дэмакраты, то і галоўнай ударнай сілай рэжыму з'яўляюцца вулічныя „байцы" з гумовымі дрынамі. Сапраўдныя злачынцы могуць не хвалявацца — трэба ім толькі ведаць, з кім дамаўляцца.

Пагоня, н-р 71 (1997 г.)

* * *

Rządząca Białymstokiem prawica znalazła się w stanie zimnej wojny między różnymi grupami tworzącymi koalicję „Jedność". Prezydent Jurgiel i przewodniczący Rady Miejskiej Chojnowski demonstracyjnie nie podają sobie ręki. W rzeczywistości w tle sporu są przyszłoroczne wybory samorządowe. Każdy stara się zająć lepszą pozycję wyjściową.

Kurier Poranny, nr 292

Так, у палітыцы няма ні сентыментаў, ні калегаў, ёсць толькі інтарэсы. І нават свянцоная вада не астудзіць распаленай прагі ўлады.

* * *

Факты не пераўпарціш: менавіта кіраўніцтва партыі бальшавікоў рукамі чэкістаў дало ўзор фальсіфікацыі спраў, зыходзячы з „рэвалюцыйнай мэтазгоднасці", рэпрэсій над безабароннымі людзьмі, менавіта яно паклала пачатак д'ябальскай эстафеце даўжынёй у некалькі дзесяткаў гадоў. Бальшавікі не патрабавалі пакарання ворагаў, а знішчэння іх, фізічнай ліквідацыі. Пасля апарат дзяржаўнага тэрору пераўтварыўся ў орган бязлітаснай расправы, а кодэкс законаў заступіў „рэвалюцыйны вопыт".

Голас Радзімы, н-р 50 (1997 г.)

* * *

Хватит ли у коммунистов мужества поглядеть в глаза своему прошлому? Правда, что Сталин был кровожадным тираном. Но Ленин и его главный палач Дзержинский подготовили для этого почву. Ленинский красный террор отчасти можно объяснить войной, голодом, сопротивлением Белого движения. Но первые концлагеря, тысячи жертв депортаций по приказанию Ленина, массовые расстрелы с самого начала шли под знаком классовой борьбы.

Конечно, в 1956 г. Хрущёву нужно было обвинить одного только Сталина во всем за 20 миллионов жертв революции. А кого мы сегодня объявим ответственным за итоги коммунистического владычества в Китае (65 миллионов погибших), за Корею (2 млн.), за Камбоджу (2 млн.), за Центральную Европу (миллионы)?

Русская мысль, н-р 4199 (Лондон)

* * *

Kierowcy ze Słowacji wybierają się do Mińska. W kolejce tirów w Kuźnicy Białostockiej stoją już trzeci dzień. Mróz stężał do prawie 30 stopni. Szczęście, że do Moskwy nie musimy jechać — mówią. — Nie chcemy stamtąd wracać jak Napoleon.

Kurier Poranny, nr 293

Ёсць яшчэ людзі, якія цешацца, што едуць у Мінск.

* * *

Waszyngtońskie Centrum ds. Studiów Strategicznych i Międzynarodowych opublikowało raport o przestępczości w Rosji. Wyłania się tam obraz Rosji jak nowego Imperium Zła, w którym komunizm ustąpił miejsca niepohamowanej żądzy zysku, przemocy i korupcji. Duma i organy ścigania przeżarte są korupcją, a grupy przestępcze pełnią funkcję władzy państwowej.

Członkowie 8 tys. grup kryminalnych kontrolują sektory gospodarki, dające w sumie dwie trzecie dochodu narodowego. Haracze płaci 40 proc. firm prywatnych, 60 proc. państwowych i 50-85 proc. banków. Wynoszą one od 10 do 30 proc. dochodów, w przypadku banków nawet 50 proc. Pieniądze, które powinny iść na podatki, idą na okup. W zeszłym roku w kasie państwa zabrakło 30 mld. dolarów od podatków, czyli 6,8 proc. produktu krajowego brutto. Przedstawicielstwa firm z Zachodu również muszą płacić gangsterom. To jeden z powodów, dla których zachodnie inwestycje w Rosji systematycznie kurczą się. W przeciwieństwie do bezsilnego fiskusa i policji gangsterzy są bezwzględni i skuteczni w ściąganiu należności. Rocznie ginie z rąk wynajętych morderców przeciętnie 500 dłużników, konkurentów mafii, czy chociażby stawiających jej opór. Cena za zabójstwo wynosi od tysiąca do 100 tysięcy dolarów w zależności od rangi ofiary. Sytuacja w Rosji wygląda jak zemsta komunizmu zza grobu.

Gazeta—Magazyn, nr 49 (1997 г.)

З мінулага тыдня

Арганізацыю па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе ў 1998 годзе ўзначальваць будзе Польшча, а ўрачыстасць перадачы ёй старшынства адбудзецца 15 студзеня ў Вене. Міністр замежных спраў **Бранiслаў Герэмэк** поспехам апошняга ў мінулым годзе пасяджэння шэфаў знешнепалітычных ведамстваў 54 краін-удзельніц АБСЕ ў Капенгагене палічыў адкрыццё прадстаўніцтва АБСЕ ў Беларусі, назначэнне камісара АБСЕ па справах свабоды слова і ўзгадненне праекта хартыі еўрапейскай бяспекі.

Прэзідэнт Аляксандр Кваснеўскі не выключыў магчымасці адклікання **Эвы Спыхальскай** з пасады пасла ў Беларусі. Праўдападобна будзе яна адклікана ў пачатку гэтага года. З такім патрабаваннем выступіў міністр замежных спраў Бранiслаў Герэмэк. Прэзідэнт падкрэсліў, што кіраўнік знешнепалітычнага ведамства запрапанаваў новага кандыдата на пасаду пасла ў Менску.

У Варшаве 12 снежня па просьбе беларускага боку затрыманы быў кіраўнік фірмы „Пушэ" **Аляксандр Пупейка**, які знаходзіўся ў вышуку за ўчыненне крымінальнага злачынства на тэрыторыі Беларусі. Беларускаму бізнесмену інкрымінуецца атрыманне ў 1994 годзе незаконнага крэдыту ў Аграпрамбанку ў памеры 1 200 тыс. долараў. Пошук апальнага бізнесмена, які перанёс фірму на Украіну, а з сям'ёю пасяліўся ў Нямеччыне, беларуская ўлады арганізавалі па каналах Інтэрпола. У адпаведнасці з польскім заканадаўствам судовае рашэнне па справе чалавека, які можа быць падвергнуты экстрадыцыі, павінна быць прынята на працягу 48 гадзін. 14 снежня варшаўскі суд пастанавіў падвергнуць шэфа „Пушэ" экстрадыцыйнаму арышту тэрмінам на 30 сутак. **Юлія Пупейка** дзеянні беларускіх улад расцэньвае як помсту за тое, што яе муж адмовіўся спансараваць прэзідэнцкую кампанію **Аляксандра Лукашэнкі** і дапамагаў апазіцыйным дзеячам БНФ.

У агульнапольскім конкурсе на радыёрэпартаж другое месца было прысуджана журналісткам Беластоцкага радыё **Агнешцы Чаркоўскай** і **Аліцыі Петручук** за рэпартаж „Cały wasz czyli o tym" („Увесь ваш або аб гэтым"), у якім расказваецца аб візіце прэзідэнта Аляксандра Кваснеўскага ў малым мястэчку ва ўсходняй Беласточчыне.

Ваяводскі лекар Ірэнэуш Касакоўскі звярнуўся да дырэктараў падначаленых яму ўстаноў аховы здароўя з заклікам прыняць адпаведныя меры па прадухіленні выпадкаў гібелі людзей ад марозу і неадкладна рэагаваць на ўсе сігналы аб магчымых трагедыях. У выніку маразоў у палове снежня загінула ў Польшчы 17 чалавек.

У Гарадку адбылася ўрачыстасць здачы ў карыстанне новай механічна-біялагічнай ачышчальні сцёкаў, магутнасцю 400 кубаметраў у суткі. Да ачышчальні падключаны новы адрэзак 6-кіламетровай каналізацыйнай сеткі. Агульны кошт новазбудавання склаў 1,1 млн. зл. Урачыстае адкрыццё ачышчальні здзейсніў беластоцкі віцэ-ваявода **Гжэгаж Рыкоўскі**, а войт **Яўген Семянюк** зачытаў даклад аб актуальных праблемах аховы асяроддзя ў Гарадоцкай гміне.

У аптовых складах Беластоцкага ваяводства кантралёры Дзяржаўнай гандлёвай інспекцыі выявілі шмат няякасных тавараў. 19% правераных тавараў страцілі сваю прыгоднасць да спажывання, а былі гэта галоўным чынам польскія кандытарскія вырабы. Кантралёры выявілі таксама няправільнасці пры пастаўцы на рынак імпартных тавараў.

Весткі з Беларусі

Працэс над журналістамі

У Ашмянах, раённым цэнтры Гродзенскай вобласці пачаўся судовы працэс над журналістамі ОРТ Дзмітрыем Завадскім і Паўлам Шараметам. Прадстаўнікі расейскай тэлекампаніі абвінавачваюцца ў незаконным групавым перасячэнні дзяржаўнай мяжы, а Павел Шарамет, акрамя таго, у перавышэнні службовых паўнамоцтваў. Для асвятлення працэсу ў горад прыбылі журналісты вядучых сусветных інфармацыйных агенцтваў, расійскіх тэлекампаній, шэрагу беларускіх сродкаў масавай інфармацыі. Старшыню на працэсе суддзя Віталь Казакевіч. Падсудных абараняюць прафесійныя адвакаты, а таксама грамадскія абаронцы. У сувязі з тым, што абвінаваўчыя дакументы, якія атрымалі падсудныя на тыдзень да працэсу, былі надрукаваны дрэнна (не ўсё можна было прачытаць), суд прыняў рашэнне адкласці разгляд справы, каб падсудныя і іх адвакаты атрымалі якасныя копіі абвінавачання і мелі час з імі азнаёміцца. Чарговы разгляд справы назначаны быў на 23 снежня.

Беразоўскі ў Менску

У Менску адбылася сустрэча прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі з буйным палітыкам і бізнесменам Расеі Барысам Беразоўскім, уладальнікам тэлеканала ОРТ. Паводле слоў маскоўскага госця, ён прыехаў на Беларусь як прыватная асоба. Яшчэ ў пачатку перамоваў Аляксандр Лукашэнка сказаў, што дыялог з Барысам Беразоўскім беларуская ўлада вялі на працягу некалькіх месяцаў з пачатку развіцця падзей вакол супрацоўнікаў беларускага бюро ОРТ і за гэты час бакі знайшлі агульныя інтарэсы, агульнае вырашэнне праблемы.

Юбілей кадэбістаў

20 снежня васьмідзесяцігадовы юбілей адзначала найстарэйшая спецслужба Беларусі — Камітэт дзяржаўнай бяспекі. На думку прэзідэнта Беларусі, органы дзяржбяспекі — гэта неабходны атрыбут дзяржавы і самы важны інструмент улады, а іх ідэя — гэта аб'ектыўная заканамернасць, якую пацвердзіла гісторыя развіцця чалавецтва. Паводле Аляксандра Лукашэнкі, нават дзеці ведаюць, што „існуе спецыяльны орган, які створаны для аховы інтарэсаў дзяржавы і народа". Беларускі прэзідэнт падкрэсліў, што „дзяржава павінна быць юрыдычнай асновай для спецслужбаў".

Дзве нагоды

У Менскім гарадскім выканаўчым камітэце адбыўся прыём мэрам горада Уладзімірам Ярмошыным заслужаных людзей сталіцы, герояў сацыялістычнай працы. Прыём быў прысвечаны 75-годдзю стварэння СССР і надыходзячаму Новаму году.

Кватэры для ветэранаў

Магілёўскі абласны выканаўчы камітэт вырашыў накіраваць звыш 3,5 млрд. рублёў на будаўніцтва жылля для інвалідаў і ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны ў Магілёве, Бабруйску і Асіповічах. Гэтыя сродкі атрыманы з абласнога небюджэтнага фонду, спецыяльна створанага два гады таму для аказання дапамогі ветэранам. Фарміруецца ён з адлічэнняў 1% з прыбытку, што застаецца ў распараджэнні прадпрыемстваў і арганізацый.

Ахвяры лютых маразоў

З-за рэзкага паніжэння тэмпературы паветра ў палове снежня мінулага года пацярпела 97 чалавек, з якіх 60 шпіталізавана. Загінула 13 чалавек і амаль усе яны без пэўнага месца жыхарства і тыя, хто знаходзіўся ў стане алкагольнага ап'янення. Міністэрства аховы здароўя ўнесла ва ўрад прапанову, каб для абяздоленых катэгорый насельніцтва былі арганізаваны выдача цёплага адзення і пункты для абагрэву (з гарачым харчаваннем).

Гандаль і нарада

Старшыня Камітэта дзяржаўнага кантролю Мікалай Дамашкевіч пазнаёміўся з арганізацыяй перадсвяточнага гандлю на Віцебшчыне і ў абласным цэнтры. Высветлілася, што на прылаўках магазінаў вузкі асартымент харчовых тавараў. У прыватнасці няма свініны, шампанскага, віна. Нягледзячы на гэта абласныя ўлады не спяшаліся выпраўляць становішча і меркавалі напоўніць гандлёвую сетку толькі пасля маючай адбыцца нарады. Старшыня Камітэта дзяржкантролю не згадзіўся з такім падыходам да справы.

Ваеннае тулянне

Саветы ў 1939-1941 гадах многіх замажнейшых сялян саслалі ў Сібір. Бяднейшыя паверылі агітатарам і паехалі ў сібірскія шахты шукаць лепшага заробку. Нямецкая акупацыя прынесла чарговыя дэпартацыі. Ваенная ліхалецце выгнала з дому ў свет Мечыслава ВАСІЛЕЎСКАГА — сёння 79-гадовага жыхары Вулькі-Выганоўскай, які так вось успамінае сваё ваеннае тулянне па Еўропе:

— Нарадзіўся я 10 кастрычніка 1918 года ў Баранавічах, падчас вяртання бацькоў з бежанства. Тады былі яшчэ немцы і мяне, немаўля, кайзераўскі салдат выкінуў разам са шмоццем з вагона. Калі маці падняла крык, немец схапіўся за галаву і паўтараў „Mein Got!" (Мой Божа!). Каб выправіць сваю памылку, прынёс ён маці цукру.

Закончыў я пяць класаў; спачатку вучыўся ў школе ў Круглым, а потым у Маскоўцах. У 1938 годзе ставаў я на ваенную камісію, але ў войска мяне не прызвалі. А як у 1939 годзе прыйшлі да нас саветы, то чорт мяне падбіў паехаць на шахты ў Расею. Многія добраахвотнікі тады паехалі. Работа аказалася там вельмі цяжкай і ўвесь час кармілі нас адной капустай. У такой сітуацыі рашыліся мы ўцякаць адтуль.

На таварных вагонах дабраліся мы цераз Маскву ў Менск. Перад станцыямі выскаквалі мы з вагонаў, каб не злавілі нас энкавэдзісты. У Менску нейкі час мы працавалі. Да польскай даваеннай граніцы было 30 кіламетраў і мы намерваліся перасячы яе пешшу. Па дарозе зайшлі мы ў дом на хутары. Усе сцены ў ім былі абвешаны іконамі і мы падумалі, што такі веруючы чалавек нам дапаможа. І так яно было. Сын гаспадара выбраў найбольш бяспечны час і давёў нас да граніцы. Ішлі мы ў дзесяцёх. Неўзабаве з'явіліся расіяне на конях і загналі нас у сельсавет, дзе сустрэлі мы іншых няўдачлівых уцекачоў. Сагналі нас усіх на заставу, а пракурор загадаў неадкладна адправіць нас назад. Але адаслалі нас не на шахты, а толькі на два месяцы здабываць торф. Пасля гэтага тэрміну ніхто не збіраўся нас вызваляць, тады мы пайшлі да пракурора са скаргай. Той стаў крычаць на нас, лаяў як нейкіх п'яніц, але калі мы цвёрда сталі патрабаваць адпусціць нас дадому, патэлефанаваў на міліцыю і сказаў адаслаць „польскіх сволачаў". Неўзабаве вярнуўся я ў Вульку.

У 1941 годзе прыйшлі немцы, якія заставілялі людзей навакольных вёсак працаваць на чыгунцы ў Чаромсе, дзе пашыралі рэйкі. Працавалі мы з сябрамі ўсю зіму, а вясною пасварыліся з шуцманамі — нашымі людзьмі, якія служылі ў нямецкай дапаможнай паліцыі, і нас вывезлі на прымусовыя работы ў Фрыдэберг каля Тыльзіта ва Усходняй Прусіі. Было там многа французскіх палонных, ад якіх навучыўся я гаварыць на іхняй мове. Аднойчы жандар злавіў мяне ў памяшканні, у якім пачуў пах папяроснага дыму і за гэта мяне саслалі ў лагер у Тыльзіце, дзе ганялі разгружаць вагоны. Потым перавялі нас у Францыю, у ваколіцу горада Шэрбур, а затым Бардо, для будавання бункераў. Быў гэта 1944 год. Уцячы ад немцаў дапамаглі мне французы. Скрываўся я ў лаўравых зараснiках, пакуль не знайшлі мяне французы і не завялі ў тартак і схавалі ў яму, пад пілавіне. Сядзеў я так усю ноч, а на другі дзень апранулі мяне ў французскі мундзір, зрабілі здымак і завезлі ў Парыж. У Францыі змагаўся я ў партызанскім атрадзе, узрываў масты...

У 1945 годзе прыехалі польскія афіцэры ў англійскіх мундзірах. Я сказаў, што ў мяне польскае грамадзянства і мяне накіравалі ў польскія казармы. Пасля вайны пайшлі мы цераз Бельгію і Галандыю ў Нямеччыну. Потым нашу часць накіравалі ў Шатландыю. Там лекар мяне абследаваў і заявіў аб маёй няздатнасці да далейшай службы. Атрымаў я дазвол вяртацца дамоў. У Польшчу прыплылі мы на пасажырскім параходзе „Баторы". У родную Вульку вярнуўся я ў красавіку 1946 года.

Запісаў Міхал Мінцэвіч

Шатландыя — 15.03.1945 г.

Грэшнае каханне Марысі

— Так закахалася, што вошы напалі, — уздыхае Марыся Карпюк. Яе аповед спыняе малайцаватае кукарэканне пеўня. — Маё каханне было грэшнае, — кажа і спазірае на покуць, дзе вісяць іконы.

Хвіліна напаўняецца трывожным маўчаннем. Гляджу на сівую, маленькую кабету ашарашаная яе тайнай. Воблік бабулі ззяе нейкай натуральнай праўдай і святасцю. Напамінае нават ікону на покуце.

— Я многа малюся, — чытае мае думкі бабуля, — бо без Бога даўно ў Харошчы трымалі б. А мне жыць трэба, Шурыка гадаваць, — зноў уздыхае Марыся Карпюк.

Лёс жорстка абышоўся з сівой бабуляй. На старасць, замест унукаў, выпала няньчыць сынка-алкаголіка.

— Бог за вялікае каханне мяне пакараў. Вы чыталі „Анну Карэніну"? — зноў задзіўляе мяне жанчына.

Іван за сабой цягне

Пасля смерці мужа Марыся пачала вокамгненна старэць. У вачах перамянілася з маладзіцы ў бабулю.

— Вы паверыце, што мне сорак дзевяць гадоў? — крыху сароміцца свайго старэчага выгляду кабета.

Як муж памёр, то я месца сабе не знаходзіла. Удзень як апантаная хадзіла. Прыйдзе ноч, душа ад болю гарыць. Толькі і ведала суцяшэнне ля магілы Івана. Быццам ён да сябе клікаў, у магілу цягнуў.

Няма літасці

— Мой Шурычак як п'е, то з чэрцямі гаворыць, — паказвае на спячага сына.

Нешчаслівец і сёння запіўся да непрытомнасці. Маю ўвагу прыцягвае жоўты грэбень у кішэні задрыпаных штонікаў. Напляваць Шурыку, што маці перад людзьмі вочы хавае.

— А ён жа з такога кахання на свет прыйшоў. Як нарадзіўся ростачкай, сонейкам, гаспадарыкам называлі. Наследнікам.

У К., прыпушчанскай вёсачцы, жменька распітых сялян. П'юць тут усе — пенсіянеры, жанчыны, старыя кавалеры. Дзеці не п'юць, бо іх проста няма. Няма ў К. каму спагадаць Марысінаму гору. У кожнай хаце свая роспач, сваё няшчасце.

— Людзі толькі і суцяшаюцца як чужую бяду бачаць, — уціpae слёзы сівая бабуля. — Няма сёння ў людзей літасці.

Брат яго прагнаў

— У нас, пад Нараўкай, падляшоў не любілі. Казалі *сыр не закуска, ляш — не чалавек*, — узбуджаецца Марыся. — Іван пяць гадоў да мяне хадзіў, парогі збіваў. Роварам ездзіў. І то падумаць як кахаў. Бывала, штовечар наведваў. Не жартачкі, трыццаць кіламетраў на ровары ў адзін бок пераехаць.

Марыся ад першай сустрэчы пакахала Івана. Толькі яго аднаго пяць гадоў выглядала. Ён такі слаўны быў, стройны, майстар на ўсе рукі. А як анекдот, бывала, загне, то ўся кампанія ад смеху траслася. Толькі Марысін брат яго не любіў. Ну і пабіліся да крыві на забаве. Брат меў *права*, ён гаспадар быў, а Марыся — сірата без маці. Так як і Іван-сірата, таксама без маці. Але ганарлівы, пагневаўся на Марысіну сям'ю, перастаў парогі збіваць.

— А я ўжо грубая Шурыкам хадзіла.

Як маладыя багі

Над „версалькай" у святліцы шлюбны партрэт Марысі і Івана. Тыповы фотамантаж са здымка.

— У нас не было як у людзей. Пяць гадоў без шлюбу жылі. Як Аня, трэцяе дзіця нарадзілася, то бацюшка павянчаў. Разам хрэсьбіны і вяселле згулялі.

Шлюбны партрэт захапляе класічнай прыгажосцю маладажонаў. Іван ды Марыя прыгожыя і моцныя, як маладыя багі. Нажылі яны сямёра дзяцей.

— Нядаўна мне ўнучачка Кася нарадзілася, — радуецца бабуля. — У шапачцы дзяўчынка прыйшла на свет.

Разлічвала на цуд

Многа нацярпелася Марыся як брат Івана прагнаў. Ды зразу пачаў яе сілком замуж аддаваць. Пасватаўся Мішка з суседняй вёскі, хлопец талковы і працавіты. Але любоў не картошка, не выкінеш за акошка, як гавораць расейцы.

— Мне Мішка нялюбы быў. Пра Івана дзень і ноч думала. І Шурык пад сэрцам Марысі ўжо рос. А сказаць брату праўду, лічы прапала, бедная галава.

Да апошняй хвіліны Марыся разлічвала на цуд. Калі вянчалі з Мішкам, плакала і праклінала Бога. Падумала пра самагубства.

Выкраў з вяселля

Змяркала. У вёсцы пахла цветам чаромхі. На пляцоўцы, дзе спраўлялі вясельныя танцы, Марыся заўважыла сваяка Івана. Ледзь не самлела тады.

— Пайду за патрэбай, — папрасіла ў шлюбнага Мішкі прабачэння. — А ты будзь анёлам і затанцуй з маёй хроснай.

Марыся пабегла за стадолу. Цягнула яе нейкая сіла на тое месца. Раптам пачула, як хтосьці схапіў яе за руку. У цямрэчы пад бярозай стаяў Іван. Марыся пра нішто ўжо не пытала. Свой шлюбны вэлюм кінула на скрыжаванні дарог.

За вёскай чакалі сябры і сваякі каханага. Марыся скокнула на Іванаў веласіпед і паімчалі ў К.

— У хаце прывітала нас дзіва, — прадаўжае гераіня казачнага здарэння. — У покуці, — паказвае на сваіх святых сівая бабуля, — кружыла белая галубка. Пасля хвіліны птушка прапала ў коміне.

— Цяпер, як мае прыехаць дачка з Касяй, той, што ў шапачцы нарадзілася, — прамянее шчасцем Марыя Карпюк, — белая галубка заўсёды мяне папярэджвае. Прыляціць да мяне пад акно і ківае галоўкай. Гора і шчасце мяне безупынна выпрабоўваюць, — зноў уздыхае сівая бабуля.

Хіба з-за грэшнага кахання?

Ганна Кандрацюк

Навагоднія свавольствы

Беларуская вёска была вельмі багатая ў разнародныя абрады і святкаванні, а маладыя найбольш любілі тыя гульні, бо маглі павесяліцца і пасмяяцца. Шчодры вечар быў тым момантам, калі старэйшыя даравалі маладым свавольствы, а ўспаміны ад іх заставаліся на доўгія гады. У многіх нашых вёсках моладзь і цяпер не забылася пра Гагатуху і сюрпрызы з ёй звязаныя. **Адам Асташэўскі** з Тыневіч-Малых успамінае пра навагоднія свавольствы цяперашняй тыневіцкай моладзі.

— Традыцыяй у нашай вёсцы стала ўжо рабіць у навагоднюю ноч неспадзяванкі гаспадарам, хаваць фортачкі і сыпаць дарожкі паміж халасцякамі і незамужнімі дзяўчатамі. Моладзь сустракаецца ў Шчодры вечар, каб спачатку паразмаўляць і крыху падвесяліцца нечым мацнейшым, а пазней, калі ўжо старэйшыя ідуць спаць, мы пачынаем „працаваць". Было аднаго разу так, што папрышчэплівалі да воза дзве сеялкі і зацягнулі далёка за вёску. Гаспадар пазней шукаў нас, каб мы прывалаклі ўсё тое яму назад. Дарожкі высыпаем з попелу і пілавіння. Калі сыпалі праз цэлую вёску ад старэйшага халасцяка да старэйшай незамужняй дзяўчыны і не хапіла попелу, дык клалі салому. Калі добра замарозіла, доўга трымалася тая дарожка! Форткі застаюцца толькі ў тых, хто іх моцна папрывязвае ланцугамі. Бывае, што бярэм у гаспадара воз, складаем на яго шмат фортачак і вывозім недзе за вёску. На наступны дзень такі гоман робіцца, людзі бегаюць і шукаюць! Адзін мужчына да поўдня праспаў, думаючы, што яшчэ ноч. Памалявалі мы яму чорнай фарбай вокны! Найцікавей было ў мінулым годзе. Сабраліся, як заўсёды. Зрабілі парадак з фортачкамі і дарожкамі, але гэтага нам было мала. У аднаго гаспадара выцягнулі воз, разабралі яго і завалаклі на малачарню, там зноў яго склалі і пакінулі. Начаваў спакойненька. На другі дзень суседзі крыху смяяліся, але не памаглі зняць на зямлю. Чалавек вымушаны быў наймаць пад'ёмны кран, каб той воз сцягнуць. Але ж гэта быў Шчодры вечар, дык не павінен вельмі злавацца. Пасля поўначы сябра падагнаў трактар з прычэпам і ўсе з песняй паехалі на забаву ў Чыжы. Так нават і старэйшыя сябры не святкавалі. Будзе што ўспамінаць!

Такія свавольствы, пэўна, і старэнькімі будзем успамінаць! Але ці на другі раз дазволяць, каб маладыя бяскарна так бушавалі?..

Аляксей Мароз

Які быў 1997 год?

Наогул някепскі, гавораць нашы суразмоўцы. Для большасці — год цяжкай працы, у якім або канчалі раней пачатыя праекты, або пачыналі нешта новае, што давядзецца працягваць у будучыні. Ніхто з васьмі апытаных асоб не назваў нейкіх спектакулярных дасягненняў, але і ніхто не лічыць мінулага года страчаным.

ЯЎГЕН СЕМЯНЮК — войт Гарадоцкай гміны:

Добры год для гміны. Агульны кошт выкананых намі інвестыцый атрымаўся ў 2 млн. 900 тыс. злотаў. Гэта хаця б ачышчальня сцёкаў і каналізацыя ў Гарадку, водаправод у Пяшчаніках, тэлефоны ў Баброўніках. Думаю, што ў гэтым плане і бягучы не павінен быць горшы. Будзем утрымліваць ранейшыя тэмпы інвестыцый, у першую чаргу працягваць пракладку каналізацыі ў Гарадку і будаваць дарогу з Гарадка ў Вейкі.

УЛАДЗІМІР ПАЦ — карэспандэнт Польскага радыё ў Менску:

Мінулы год ацэньваю станоўча. Павысілася зацікаўленне Беларуссю ў свеце, а разам з гэтым і значэнне маёй місіі. Ну і вельмі важная падзея ў асабістым жыцці: шлюб з мянчанкай Таняй у лістападзе, які, можна сказаць, звянчаў мой чарговы год у Беларусі.

ДАРАФЕЙ ФІЁНІК — сааўтар і рэалізатар праграмы „Бельск — сэрца памежжа":

Узнагарода для нашай праграмы ў агульнапольскім конкурсе „Малых айчын" на канец 1996 года, а яшчэ больш сустрэчы з удзельнікамі конкурсу, многаму мяне навучылі. З тае пары я інакш гляджу на маё найбліжэйшае акружэнне, захапляе мяне тое, чаго раней не заўважаў. Бачу многа прыгожага: у дойлідстве, песнях, абрадах, звычаях. У пэўным сэнсе да гэтага захаплення можна аднесці напісаную супольна з айцом Рыгорам Сасною кніжку пра Орлю. Паўгода жыў я ёю. Многа мне даюць сустрэчы „Зоркі", дзякуючы якім не толькі пазнаем сваё роднае, але і яшчэ выхоўваем наследнікаў. Якія дасць гэта эфекты, убачым. Маю надзею, што плён прынясе таксама мая краязнаўчая праца з вучнямі бельскай „тройкі" і з Ягуштова.

ВАСІЛЬ ЛЯШЧЫНСКІ — дырэктар Пачатковай школы н-р 3 у Бельску-Падляшскім:

Людзі, якія працуюць у школьніцтве вымяраюць гады ад верасня да чэрвеня. Папярэдні навучальны год скончыўся для нашай школы вельмі добра: дзесяць нашых вучняў сталі лаўрэатамі прадметных конкурсаў, школа аказалася найлепшай у ваяводстве па лёгкай атлетыцы, да таго шэраг перамог у розных дэкламатарскіх ці песенных аглядах, асабліва на беларускай мове. Але з прыкрасцю мушу сцвердзіць, што мала хто звяртае ўвагу на тое, ці школа добрая, ці слабая, ці настаўнікі поўнасцю прысвячаюць свой час і веды вучням і працуюць з імі яшчэ па-за ўрокамі, ці толькі зводзяць працу да неабходнага мінімуму. І ў гэтым кантэксце новы школьны год не настройвае мяне аптымістычна. Проста, вакол школьніцтва кепская атмасфера, а ўлады штосьці не шукаюць выйсця з гэтага становішча.

ЯЎГЕН САЧКО — дырэктар Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Гайнаўцы:

У мінулым годзе ўдалося нам прыцягнуць больш бацькоў да супрацоўніцтва са школаю. Пад канец года заснавалі мы з вучняў, настаўнікаў і бацькоў Раду школы, якая дапаможа вырашаць канкрэтныя праблемы. Спадзяюся, што Рада будзе ствараць у гайнаўскім і не толькі гайнаўскім асяроддзі лобі школы. Ніколі не вядома хто, калі і чым зможа школе дапамагчы, дык такое нашае мацаванне можа даць рэзультаты і праз некалькі гадоў. А школа, мушу прызнаць, мацуецца. Усё вышэйшы ў нас ўзровень навучання, больш нашых абітурыентаў паступае ў вышэйшыя школы. І мінулы год быў добры ў гэтым доўгатэрміновым працэсе.

МІХАЛ ГОЛУБ — старшыня Гайнаўскага аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства:

Паспяхова прайшла ў нас справаздачна-выбарчая канферэнцыя перад XIII з'ездам. Маімі намеснікамі сталі Яўген Сачко і дырэктар Гайнаўскага дома культуры Мікалай Бушко. Гэтыя асобы, я лічу, даюць заруку на добрую дзейнасць нашага аддзела. Ужо ў студзені будзем ладзіць ёлку дзецям гайнаўскіх пачатковых школ, якія вывучаюць беларускую мову. Таксама супольна з ліцэем, домам культуры і праваслаўнымі прыходамі арганізуем гарадскі агляд калядак, даход з якога пойдзе на Праваслаўны асяродак міласэрнасці, што ствараецца ў будынках старога шпіталя. Пра планаваныя чарговыя нашы мерапрыемствы будзем своечасова інфармаваць.

УЛАДЗІМІР ПЯТРОЧУК — намеснік старшыні Грамадскага камітэта пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы:

Канец года для нас добры, бо ў лістападзе атрымалі 400 тысяч злотаў і якраз іх тут перарабляем. Вылілі мы за іх цэментныя падлогі, праклалі інсталяцыі супраць пажараў і ўзломаў, правялі цэнтральнае ацяпленне, цяпер займаемся сталяркай. А вось са здароўем нашага старшыні Кастуся Майсені — дрэнна. Мы з Янкам Хіліманюком заступаем яго. Праўда, у апошні час наведваецца сюды, але кажа, што наўрад ці зможа далей працаваць. Перспектывы музея не найлепшыя — у бюджэце ваяводы на 1998 год не прадбачваецца ані залатоўкі для нас. Няма таксама ў цэнтральным бюджэце, хаця тут яшчэ могуць быць змены, бо сеймавая Камісія нацыянальных меншасцей выступіла з просьбай аб датацыю на заканчэнне пабудовы. Калі хочаце ведаць маю асабістую думку наконт будучыні музея, дык найлепш, каб узнік прадстаўнічы для ўсіх нашых асяроддзяў і арганізацый Фонд беларускай культуры, якому свае паўнамоцтвы перадаў бы пасля заканчэння пабудовы наш Камітэт.

ЯЎГЕН ВАПА — старшыня Беларускага саюза ў Рэчы Паспалітай:

Для мяне быў гэта год моцных уражанняў. Як палітычных, так і сямейных. Прымаў я ўдзел у парламенцкіх выбарах, як вядома, без поспеху. Зараз пасля гэтага нарадзілася мне дачушка. Гэтую другую падзею перажыў я намнога мацней за першую. Дачушка дапамагла забыцца пра выбарчы пройгрыш. Дзякуючы ёй я хутка набіраюся сілы і энергіі на далейшую дзейнасць. Перш-наперш грамадска-культурную, бо палітыкай у беларускім асяроддзі Беласточчыны ёсць каму займацца.

Выслухаў і запісаў
Мікола ВАЎРАНЮК

Мінулы год здамінавалі выбары.

Сто гадоў таму было нас...

Толькі што мінула сто гадоў з часу, калі на беларускай зямлі ўпершыню праведзены быў перапіс насельніцтва. Сёння маючы перад сабой яго вынікі можам даволі дакладна акрэсліць уплыў навейшай гісторыі на этнічныя змены ў Беларусі. Царскія ўлады, якія арганізавалі гэту акцыю, зыходзілі з пункту гледжання, што пра нацыянальны характар грамадзян вырашала іх мова, якой яны карысталіся ў прыватным жыцці. Нацыянальная свядомасць сялянства ці гарадскога плебсу тады толькі пачынала фарміравацца, таму моўны крытэрый быў найбольш адпаведны для вызначэння рэальнага стану.

Паводле перапісу 1897 года на беларускай мове гаварыла 76 працэнтаў жыхароў Менскай губерні, 82,4 — Магілёўскай, 52 — Віцебскай, 56 — Віленскай і 44 — Гродзенскай. На згаданай тэрыторыі пры канцы XIX стагоддзя пражывала ўсяго звыш 5 700 тысяч беларусаў. Акрамя іх на тэрыторыі пяці ўспомненых губерній налічвалася звыш 3 мільёнаў рускіх, палякаў, яўрэяў, літоўцаў, латышоў ды іншых нацыянальнасцей. Рускія і яўрэі размяшчаліся па ўсёй Беларусі. Палякі стварылі найбольшую этнічную групу ў Беластоцкім павеце Гродзенскай губерні — 34,2 працэнта. Яўрэі займалі тут другое месца — 28,3 працэнта, а трэцяе беларусы — 26,1 працэнта. Падобны быў паказчык беларусаў у Бельскім павеце. Пераважную большасць насельніцтва складалі беларусы ў Сакольскім павеце — 83,9 працэнта. У Аўгустоўскім павеце Сувальскай губерні на беларускай мове гаварыла 32,5 працэнта насельніцтва.

Асаблівасцю беларусаў у параўнанні з рускімі, палякамі ці яўрэямі быў іх падзел па веравызнанні на каталікаў і праваслаўных. Беларусы-каталікі складалі 18,8 працэнта ўсяго насельніцтва Беларусі. Іх асноўная маса пражывала ў Віленскай, Гродзенскай і Віцебскай губернях. На Віленшчыне беларускамоўныя каталікі складалі нават амаль 59 працэнтаў жыхароў. Па той прычыне, што Праваслаўная царква і Каталіцкі касцёл не ўспрымалі беларусаў як асобную этнічную супольнасць, беларуская мова ў літургічнае жыццё не дапускалася. Каталіцкія ксяндзы даказвалі сваім беларускім вернікам, што яны — палякі, праваслаўныя даказвалі, што яны — рускія. Плён гэтай прапаганды відаць сёння надта выразна хаця б у Сакольскім павеце.

53 працэнты гарадскога насельніцтва Беларусі састаўлялі яўрэі. У цэласці, у параўнанні да агульнай колькасці жыхароў, яўрэі складалі амаль 14 працэнтаў. Сёння, у выніку ідэалагічнага і палітычнага шаленства падчас II сусветнай вайны, яўрэі зніклі з культурнага краявіду Беларусі.

Беларусы складалі таксама большасць жыхароў некаторых паветаў Смаленскай і Чарнігаўскай губерняў. У Краснінскім павеце Смаленскай губерні састаўлялі, напрыклад, 90 працэнтаў усяго насельніцтва. Гэта лічбы, якія афіцыйна аб'явіла царская адміністрацыя пры канцы XIX стагоддзя. Праўдападобна быў гэта адзіны сумленны перапіс насельніцтва, праведзены на тэрыторыі Беларусі. Польскія перапісы ў Заходняй Беларусі, праведзеныя ў 1921 і 1931 гадах, а таксама ўсе савецкія, пытанне пра нацыянальны склад насельніцтва падпарадкоўвалі сваім палітычным інтарэсам. Сапраўдны стан, напрыклад, у трыццатых ці пяцідзесятых гадах вызначыць амаль немагчыма.

Яўген МІРАНОВІЧ

Дзеткам — цацкі

8 снежня 1997 г. беларускія аддзелы Прадшколля н-р 14 у Беластоку ў чарговы раз наведалі госці з Беларусі. Прыехалі яны, каб афіцыйна перадаць нашым дзеткам падарункі з Міністэрства асветы Рэспублікі Беларусь. Сярод гасцей быў дырэктар Беларускага навукова-метадычнага цэнтра гульні і цацкі **Алесь Лозна** ды дзве настаўніцы з менскага садка, з якім наша прадшколле супрацоўнічае ўжо трэці год. Разам з імі прадшколле наведалі генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку **Мікалай Крэчка** і віцэ-консул **Павел Латушка**.

Беластоцкім дзеткам вельмі спадабаліся ўсе прывезеныя цацкі, якімі яны падзяліліся са сваімі сябрамі з польскіх аддзелаў. Настаўніцам з беларускіх аддзелаў напэўна спатрэбяцца прывезеныя ім метадычныя дапаможнікі, якіх у нас звычайна не хапае.

Беларускімі гасцямі апекавалася ды наглядала за іхняй пабыўкай у нас дырэктар беларуска-польскага прадшколля ў Беластоку **Ева Шыманская**.

Барбара ПЯКАРСКАЯ

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ № 456

Рэдактар: Сакрат ЯНОВІЧ

Сакрат Яновіч

Вартавыя памяці

Пачаўся тысяча дзевяцьсот дзевяноста восьмы год. Як і ў кожны іншы, адбудзецца ў ім шмат важнага і няважнага. Самі мы, натуральна, не ў змозе трапна разлічыць адно ад аднаго. Што здасца вельмі важкім, з гадамі акажацца зусім без значэння. І наадварот. Усяму суддзя Час; не сімпатыі і антыпатыі.

Яшчэ два гады — і прывітаем трэцяе тысячагоддзе ад Хрыста. Другое тысячагоддзе Беларусі.

Урачыстыя думкі, вартыя патэтызму. Хаця б таму, што перажываем злом эпох, духоўнае замяшанне, у перамаганні якога надта дарэчы азірнуцца за сябе або і ў глыбіню вякоў.

Няма радасці наогул, такой беспрычыннай. Кожная канкрэтная. Маёй, напрыклад, тая, што я ўсё жыву, захоўваю працаздольнасць у рэалізацыі сваіх планаў, мараў. Гэта асабістая радасць. Але не адзіная. Існуе ў маёй натуры і радасць не менш цудоўная: шчасце быць беларусам! Мець нечужы дом, бацькаўшчыну. Не жыць сіратою сусвету. Выгнаннікам у нішто. Асімілянтам.

Я літаратар. Не магу не думаць пра літаратуру. Пра беларускую. Яна мая інтымная айчына. Нязгасная зорка Венера.

Дакладна сорак гадоў ужо пульсуе беларускі літаратурны рух у Польшчы (з пяцьдзесят восьмага). У параўнанні з тысячагоддзямі — гэта міг. Але не ў годазлічэнні чалавечага жыцця або пакалення. У саракагоддзе гэтае выраслі літаратурныя пакаленні. Прыглядаюся — так бы мовіць — літаратурным унукам, спрабоўваючы здагадацца, кім яны вырастуць. Зычу ім вялікага лёсу.

У адзін з ціхіх перадднавагодніх вечароў у маіх, забытых Богам і людзьмі, Крынках усеўся я ва ўтульным кутку з пісьмовым сталом чытаць тоўстую кніжку пра беларускую паэзію ў Польшчы. Яе аўтарка, даўно вядомая Тэрэса Занеўская. Загаловак жа выдання запах паніхіднай метафізікай — „Strażnicy pamięci" (Вартавыя памяці). Археалогія?

Занеўскай гэта — пэўна — чарговая прафесарская работа, дадатковы плюс ва універсітэцкай кар'еры. І добра, і так павінна быць. Я, таксама, нарыхтаваўся скласці рэцэнзію на, апублікаваныя ёю, вынікі доследаў. Запісаў: адкуль узяла яна паэта Яўгена Ярашэвіча? Я ведаў толькі Эдварда Ярашэвіча, якому, зрэшты, дапамагаў калісьці ў будаванні беларускай фразы...

Заглыбіўшыся ў чытанне, аднак жа, адхацелася звычнага рэцэнзавання. Шкада, каб такая кніжка банальна мільганула ў шэрагу іншых, пазбаўленая асаблівае ўвагі да свайго капітальнага значэння. Упершыню знайшоўся нехта, вось, хто наважыўся на сінтэзаваны вопіс менавіта ўсяе паэтычнай беларускай творчасці ў Польшчы, як самай пашыранай сярод „белавежцаў" і багатай. (Падзагаловак тома: *Poezja białoruska w Polsce po roku 1956*). З'явы істотна адрознай ад савецкай (беларускай). А гэта ўжо дзве літаратуры ў адной, польска-беларуская і савецка-беларуская. Так застанецца, нягледзячы на ўпадак Савецкага Саюза.

„Вартавых памяці" глытаў, бы сенсацыйны раман! Самому сабе рабілася дзіўна, што ажно столькі забылася мною за тое няцэлае паўстагоддзе. Як аднаму з тых „вартавых". Спадарыня Тэрэса, бы ўнікальна сімпатычны следчы, прыхільна вярнула мне памяць. Дзе трэба — сцісла дакументальна. І кругамі зашумелі ў маёй галаве ўспаміны, згадкі... Аўтарскія сустрэчы ў вёсках, у якіх сённячы маячаць адно пакінутыя на паміранне бабулі ды выюць удзічэлыя сабакі. Ніхто тады не прадчуў канца іх сусвету. Можа ў партыйных вярхах? Якіясьці кіпелі пленумы недавучаных мужыцкіх камуністаў, што клялі беларускі патрыятызм, чакаючы яго скону. Цэнзары бачацца, якія дазвалялі на прыметнік „беларускі" ў двух выпадках: мовы і літаратуры. Іншае ўсё ў нашым тут свеце мелася стацца небеларускім. Так, зло не патрабуе намаганняў, яно — буйная самасейка.

Будучы жывым экспанатам беларускага літаратурнага руху ў Польшчы, успрыняў я кніжку Тэрэсы Занеўскай найперш сентыментальна. Пасля прыйшла рэфлексія, што маладая аўтарка ведае больш за мяне, хоць жыццё я пражыў у самюткім горле нашага лірычнага вулкана. А збоку — выяўляецца — лепей і выразней відаць. Як свату (сваньцы) кавалера, замглёна закаханага ў дзяўчыну.

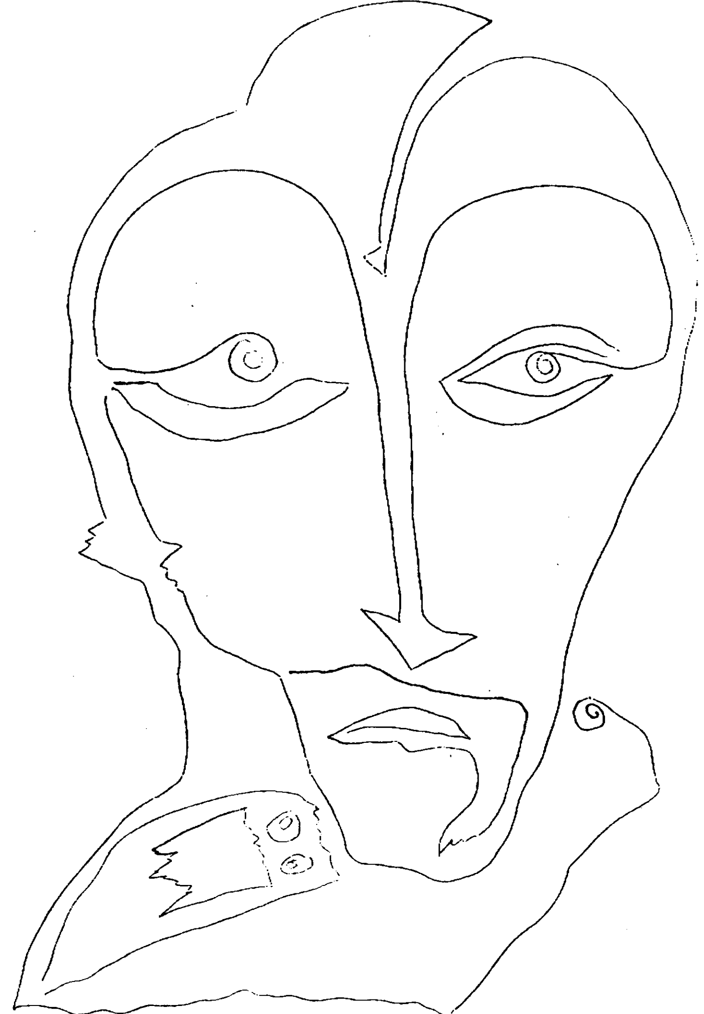
Тэрэса Занеўская першая грунтоўна, панавуковаму, прааналізавала творчасць выдатнейшых паэтаў „Белавежы". Фрагментарныя задаткі дзеля таго, праўда, з'явіліся былі ў друку раней (Гніламёдаў, Шаўлякова, Сямёнава). Нават у мінскім, як відаць, асяроддзі крытыкаў ды гісторыкаў літаратуры. Хоць надалей пануе ў іх стэрэатып „Белавежы" накшталт перыферыйнага згуртавання аўтараў на фальклорным узроўні, тыпу падгродзенскіх вершаплётаў з павятовай газеткі. Такое ігнаранцтва — несумненная ганьба тамачнага Парнаса. Вельмі магчыма, што мае жалі навыраст. Што, проста, няма на каго спадзявацца там, у тым савецкім тумане? Яны ж пакуль у пачатках дваццатага стагоддзя з нашаніўскай парою і паэтыкай „Маладняка", калі, тым часам, неўзабаве вітацьме вось дваццаць першае. Запозненасць, якая чыніць ім незразумелым дзівацтвам сучасны літаратурны працэс наогул. Каб хаця нешта ўцямілі яны з расійскай літаратуры, перад якою стаяць жа на каленях, ні трохі не спасцігнуўшы, прынамсі, наватарскіх некалі Хлебнікава, Булгакава, Фэта ці Маякоўскага, што рэвалюцыянізавалі паэтычную фразу. Пушкін, вядома, вялікі, як і Міцкевіч, але паводле іх паэтычных радкоў пісаць сённячы ў стане кожны адукаваны графаман. Усё роўна што ісці пяройдзенай, утоптанай сцяжынаю.

Гэта мой пошук адказу на пытанне, чаму пальма першынства ў адкрыванні „Белавежы" літаратурнаму свету належыць якраз палякам. А так хацелася, каб збылося тое ў нацыянальным доме. Не ў суседнім, нягледзячы на гасцінна расчыненыя туды нам у ім дзверы... Тэрэса Занеўская, полька, павінна была тактоўна пачакаць? — не больш як саркастычны жарт.

Вацлаў Жыдліцкі, чэшскі літаратуразнавец, канстатаваў быў: беларуская літаратура дасягнула еўрапейскі кантэкст на зломе пяцідзесятых і шасцідзесятых гадоў. Тады „Белавежа" мела за сабою ўсяго худзенькі, інфантыльны, альманах „Рунь" і па-студэнцку з'язджалася на самаадукацыйныя семінары, зайздруючы нема Алесю Барскаму дэбютнага зборнічка „Белавежскія матывы" ды памалу нарыхтоўваючы тоўсты том „Белавежа 1". Нехта з тадышніх бязвусых „белавежцаў", можа быць, і сніў пра славу вышэй беластоцкай „Нівы", але публічна прызнацца ў тым нікому з іх не хапіла б шаленства (пад страхам быць рагатліва абсмяяным). Думаю, сябелюбства не выходзіла ў нас за рамкі „гміннага генія". Памятаю, амаль інфарктную, эйфарыю праз дзесяцігоддзе потым, калі ў маргінальных польскіх часопісах з'явіліся, бы цуд, польскамоўныя пераклады якойсьці нашай драбязы пад палітычныя гадавіны.

Цяпер жа няма такога „вартавога памяці", у якога не знойдзецца хаця б адна аўтарская кніжка; пераважна некалькі, а ў некаторых і пад два дзесяткі. Лічба ўсіх выданняў складае ўжо неблагую бібліятэчку на хатні рэгал. Замест спарадычнай калісьці кніжкі на працягу пару гадоў, вось выходзяць з друку часамі штомесяц. Маладым „белавежцам" гэта нармальна, але не для мяне, памятаючага сярмяжную даўніну. Я ашаломлены такою наважытнаю ўрадлівасцю! І з мае радасці не адзін цяперашні дэбютант пасмейваецца за вочы, бы пакаленне на маторах з бацькоў на вазах... Іншы раз бярэ ў маіх пачуццях верх старэчая злосць: даю сам сабе слова заядла доўга пажыць, так доўга, каб прычакаць пасмешак літаратурных унукаў над палыселымі сынамі і дочкамі нам у пісьменніцтве...

Разам з „Белавежаю" — саракавы год рэгулярна друкуецца Літаратурная старонка ў „Ніве". Некалі ўяўляла яна сабою манапольную магчымасць, безальтэрнатыўную адэптам мастацкага слова канфрантавацца з чытачом, аб'ектывізавацца ў публікатарскім выглядзе. Штомесячнае яе з'яўленне нязменна выклікала настрой падзеі. Румянасць задаволенасці ў тых, чые творы вось пабачылі белы дзень, і збялеласць твару ў абмінутых увагаю рэдакцыйнай калегіі. Былі эмоцыі, якія цяпер ні апісаць, ані перадаць словамі. Так было, але так не ёсць і ўжо не будзе. Час змяніўся, варункі. Прыход наступнай хвалі „белавежцаў" характарызаваўся фантастычным пашырэннем даступнасці да выдавецкай справы, бесцэнзурнай і па-камп'ютэрнаму лёгкай у рэалізацыі. Я даўно заўважыў, спачатку мала зразумелую мне, абыякавасць творцаў менавіта да Літаратурнай старонкі, за ўдзел у рэдагаванні якой пры маёй памяці даходзіла ажно да барацьбы. І надышоў момант, калі прапалі ахвотнікі ўзяць у свае рукі гэту пісьменніцкую трыбуну ў банальна-народным тыднёвіку. Што было рабіць? — прыняўся я самотна адзін. Болей дзеля гонару за традыцыю. Каб дацягнуць нападедак існаванне Старонкі да акруглага саракагоддзя самое „Белавежы", пасля якога застанецца пампатычна выпусціць яе апошні нумар. У чэрвені, у зялёную вясну.

Мал. Міколы ДАВІДЗЮКА

Сорак гадоў усё ж прыгожы век літаратурнаму органу.

Мой настальгічны роздум перапыняе здзіўленне, што тыя мінулыя чатыры дзесяцігоддзі не прымушаюць неяк катэгарычна задумацца над тым, чаму не наспела ўсеагульная патрэба выпускаць самастойны беларускі літаратурны перыёдык у Польшчы. Прынамсі ў якасці штогодняга альманаху (з пачарговай нумарацыяй). Здзіўляе і трывожыць адначасна. У некаторай ступені тлумачыць гэта той факт, што ніколі — так, так — не было значных запасаў добрых тэкстаў на тую ж Старонку. Але будзьма да канца аб'ектыўнымі: трапіць на яе маглі толькі кароткія формы, якраз на паверхню менавіта аднае старонкі ў „Ніве". За рэдактуры Валкавыцкага дапускаўся перанос заканчэння, напрыклад, апавядання ў сярэдзіну часопіса; сёння гэта выключана. Шанцы аўтараў навелаў, аповесцяў, драмаў час-часом адкрываліся ў „Беларускіх календарах" і, зрэдку, у выглядзе асобнае кніжкі або спарадычных альманахаў. У нармальна развітых структурах літаратурнага жыцця ролю пэршадруку выконваюць „тоўстыя часопісы". І такі нам даўно прыдаўся б. Вядома, справа ўпіраецца ў фінансы... Гэты бар'ер настолькі лёгка ўжо пераадолець, што адпадае неабходнасць таптацца з паклонамі на парогах уладных кабінетаў; дастаткова дабіцца аднае-адзінюткай вырашальнай дробязі, менавіта вышукаць спонсара. Будуць грошы — будзе друк. Не будзе — дык не будзе і таго, натуральна. Іншых перашкодаў няма. Мерытарычных.

Універсальная гісторыя культуры паказвае, што не бывае яна вялікай у бедных.

Мацнейшую паніку наводзіць на мяне ўсё болей настойлівае прадчуванне непатрэбнасці і самое „Белавежы". Гэта агульны крызіс літаратурных арганізацый усюды, які крануў сваім чорным крылом і наша асяроддзе. Ва ўмовах колішняга таталітарызму ўяўлялі яны сабою фільтр, у якім адцэджвалі графаманію, каб лішне не абцяжвала дзяржаўныя выдавецтвы, манапалістаў на кніжным рынку. З прыходам рынкавай эканомікі лік эдытараў пайшоў у тысячы, а ніхто з іх не філантроп і не ідэаліст, і абы-пісака пры грашах выдае ў іх фірмах усё, што ў галаву яму ўзбрыдзе (у выпадку мінімальнай распрадажы накладу, дамоўлены заробак фірмачу выплачвае ён з уласнае кішэні). Аніякая „Белавежа" не супыніць такога энтузіяста самога сябе. Таму яе значэнне дыяметральна змяняецца ў бок элітнасці, абмежавання да маральнай гарантыі небанальнасці рэкамендаванай мастацкай каштоўнасці. Стаўшы некалькімі гадамі назад самастойнай творчай структурай з юрыдычна пацверджаным статутам ды бюджэтам, нагадвае яна сабою хутчэй прафесійны саюз у абарону аўтарскіх інтарэсаў сваіх членаў. На хвалёным Захадзе адбылося тое даўным-даўно; у нас падобнае пераўтварэнне наглядаецца толькі ў апошні час. Іначай не магло быць. Звычайна.

„Белавежа" страціла прывілей кампетэнтнасці. Устаноўлены папярэднімі ўладамі дзяржавы, у якой і аддрукаванне візітнай карткі было нерэальнае без адпаведнае пячаці...

Я спакойна гляджу на непрыхільнасць творчай моладзі да старэючых „белавежцаў". Гэта неабходны — хоць і наіўны — бунт дзяцей супраць бацькоў. Без чаго няма развіцця, хады дапераду, драпежнага выходжвання новых сцежак. Літаратура, як і наогул мастацтва, зусім не сфера палітыкі, у якой не існуюць незаменныя лідэры. Тут існуюць (на жаль ці не?). Калі ласка, хлопча, будзь лепшы за мяне. Не ў галасістых словах, а ў тэкстах.

Палітычную арганізацыю развальваюць канкурэнты ёй, дыверсанты па ідэалогіі, або сама ссыхаецца яна як нешта грамадска лішняе. Назаву дзеля прыкладу Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне, якое малацікавае грамадству, што набралася ўедлівай амбіцыі самапаланізавацца. Гэткай волі не забароніш людзям. Іх суверэннае права быць тым, кім хочуць.

Цалкам інакш маюцца справы літаратурныя. Вырашае іх не грамадства, але адзінка, асоба. Талент, а ён не падлягае дэкрэтацыі. Ён — або ёсць або яго няма. Больш таго — разгортваецца нават насуперак грамадскаму запатрабаванню. Бо, літаратура — гэта апазіцыя індывіда да акаляючага яго свету. Пісьменніка шэры люд не любіць, як кагосьці вечна незадаволенага або яшчэ і павучаючага. Каб такога бурклíўца шанаваць, трэба інтэлігентнасці. З ім цяжка жыць.

Даўгавечча „Белавежы" ў тым, што яна можа існаваць па-за грамадствам. Як пісьменнік па-за чытачом як масавым кансументам прадуктаў мастацкай творчасці. Да вынаходніцтва друкарскага шрыфту ў XV ст. аўтарская папулярнасць канчалася на крузе блізкіх сяброў, якія часамі сёе-тое перапісвалі для сябе...

Студзень — Styczeń

1	**19**	**Чц**	**Баніфата, *Nowy Rok*, Mieczysława**
2	20	Пт	Ігната, Хведара, Izydora
3	21	Сб	Ульяны, Пятра, Danuty
4	**22**	**Н**	**Анастассі, Фядоссі, Eugeniusza**
5	23	Пн	Паўла, Ніфанта, Emiliana
6	24	Ат	*Куцця*, Яўгеніі, *Trzech Króli*
7	25	Ср	*Каляды (Нар. Хрыст.)*, Juliana
8	26	Чц	*Сабор Прасвятой Багародзіцы*, Канстанціна, Mścisława
9	27	Пт	Сцяпана, Хведара, Marceliny
10	28	Сб	Ніканора, Агаты, Nikanora
11	**29**	**Н**	**Маркела, Марка, Honoraty**
12	30	Пн	Аніссі, Хвядоры, Arkadiusza
13	31	Ат	*Шчодры вечар*, Маланні, Bogumiły
14	1	Ср	*Новы Год*, Васіля, Feliksa
15	2	Чц	Серафіма, Сільвестра, Makarego
16	3	Пт	Гардзея, Малахіі, Włodzimierza
17	4	Сб	Засімы, Феакціста, Rościsława
18	**5**	**Н**	**Міхея, Апалінарыі, Małgorzaty**
19	6	Пн	*Вадохрышча (Богаяўленне)*, Mariusza
20	7	Ат	*Сабор св. Іаана Хрысціцеля*, Sebastiana
21	8	Ср	Юрыя, Емяльяна, Agnieszki, D z i e ń B a b c i
22	9	Чц	Піліпа, Пятра, Wiktora, D z i e ń D z i a d k a
23	10	Пт	Рыгора, Феафана, Marii
24	11	Сб	Хвядоса, Міхаіла, Franciszka
25	**12**	**Н**	**Таццяны, Савы, Tatiany**
26	13	Пн	Ярмілы, Пятра, Pauliny
27	14	Ат	Ніны, Angeliki
28	15	Ср	Паўла, Прохара, Tomasza
29	16	Чц	Даната, Пятра, Hanny
30	17	Пт	Антона, Macieja
31	18	Сб	Апанаса, Кірылы, Ludwiki

Люты — Luty

1	**19**	**Н**	**Макара, Арсеня, Ignacego**
2	20	Пн	Яфіма, Іны, Mirosława
3	21	Ат	Максіма, Яўгена, Stefana
4	22	Ср	Цімафея, Лявона, Weroniki
5	23	Чц	Кліментa, Генадзя, Agaty
6	24	Пт	Ксені, Герасіма, Kseni
7	25	Сб	Рыгора, Майсея, Romualda
8	**26**	**Н**	**Аркадзя, Марыі, Hieronima**
9	27	Пн	Яна, Дзмітрыя, Nikifora
10	28	Ат	Яфрэма, Ісаака, Elwiry
11	29	Ср	Ігната, Рамана, Lucjana
12	30	Чц	Васіля, Рыгора, Modesta, Radosława
13	31	Пт	Мікіты, Віктара, Swietlany
14	1	Сб	Трыфана, Васіля, Walentego, W a l e n t y n k i
15	**2**	**Н**	***Грамніцы (Стрэчанне Гасп.)*, Jowity, Klaudii**
16	3	Пн	Ганны, Сямёна, Danuty
17	4	Ат	Сідара, Мікалая, Łukasza
18	5	Ср	Агаты, Хвядоса, Wiaczesława
19	6	Чц	Хрысціны, Марфы, Konrada
20	7	Пт	Парфена, Лукі, Leona
21	8	Сб	Захара, Хведара, Feliksa
22	**9**	**Н**	**Нікіфара, Панкрата, Małgorzaty, Marty**
23	10	Пн	Валянціны, Ганны, Damiana, Romana
24	11	Ат	Усевалада, Дзмітрыя, Macieja, Sergiusza
25	12	Ср	Аляксея, Мялеція, *Popielec*, Wiktora
26	13	Чц	Зоі, Святланы, Aleksandra
27	14	Пт	Кірылы, Аўксенція, Anastazji, Gabriela
28	15	Сб	Анісіма, Еўфрасінні, Romana

Сакавік — Marzec

1	**16**	**Н**	**Данілы, Памфіла, Radosława**
2	17	Пн	*Пачатак Вялікага Посту*, Хведара, Марыяны, Heleny
3	18	Ат	Лявона, Флавіяна, Maryny
4	19	Ср	Архіпа, Максіма, Kazimierza
5	20	Чц	Агафона, Карніла, Adriana
6	21	Пт	Цімафея, Юрыя, Wiktora
7	22	Сб	Маўрыкія, Апанаса, Tomasza
8	**23**	**Н**	**Аляксандра, Палікарпа, Beaty, D z i e ń K o b i e t**
9	24	Пн	Эразма, Яна, Katarzyny
10	25	Ат	Тараса, Cypriana, Marcelego
11	26	Ср	Парфірыя, Севасцьяна, Konstantego
12	27	Чц	Пракопа, Ціта, Grzegorza
13	28	Пт	Марыны, Дамінікі, Krystyny
14	1	Сб	Антаніны, Еўдакіі, Jakuba
15	**2**	**Н**	**Хвядота, Арсеня, Klemensa**
16	3	Пн	Зянона, Кляоніка, Izabeli
17	4	Ат	Данілы, Герасіма, Zbigniewa
18	5	Ср	Адрыяна, Іраіды, Cyryla
19	6	Чц	Аркадзя, Хведара, Józefa
20	7	Пт	Васіля, Яўгена, Klaudii
21	8	Сб	Феафілакта, Лазара, Mikolaja
22	**9**	**Н**	***40 мучанікаў*, Кесарыя, Bogusława**
23	10	Пн	Міхаіла, Кандрата, Pelagii
24	11	Ат	Сафрона, Яфіма, Gabriela
25	12	Ср	С в я т а Н е з а л е ж н а с ц і , Рыгора, Феафана, Marii
26	13	Чц	Хрысціны, Нікіфара, Larysy
27	14	Пт	Венядзікта, Расціслава, Lidii
28	15	Сб	Аляксандры, Гапея, Anieli
29	**16**	**Н**	**Трахіма, Юльяна, Wiktoryny**
30	17	Пн	Аляксея, Макара, Dobromira
31	18	Ат	Кірылы, Трахіма, Balbiny

19

Беларуск

Н

Ліпень — Lipiec

1	18	Ср	Лявона, Іпата, Haliny
2	19	Чц	Юды, Засімы, Marii
3	20	Пт	Мяфодзія, Апанаса, Anatola
4	21	Сб	Юльяна, Цярэнція, Elżbiety
5	**22**	**Н**	**Зіны, Зянона, Karoliny**
6	23	Пн	Арцёма, Агрыпіны, Agrypiny
7	24	Ат	*Нар. св. Іаана Хрысціцеля*, Антона, Cyryla
8	25	Ср	Фяўронні, Пятра, Prokopa
9	26	Чц	Давіда, Дзяніса, Weroniki
10	27	Пт	Марціна, Самсона, Witalisa
11	28	Сб	Сяргея, Германа, Olgi
12	**29**	**Н**	***Пятра і Паўла*, Janiny, Weroniki**
13	30	Пн	*12 Апосталаў*, Eugeniusza
14	1	Ат	*Кузьмы і Дзям'яна*, Marceliny, Stelli
15	2	Ср	Фоція, Ювеналія, Włodzimierza
16	3	Чц	Анатоля, Піліпа, Marii
17	4	Пт	Андрэя, Марфы, Aleksego
18	5	Сб	Апанаса, Сяргея, Kamila
19	**6**	**Н**	**Юльяны, Валянціна, Wincentego**
20	7	Пн	Тамаша, Акакія, Eliasza
21	8	Ат	Пракопа, Феафіла, Daniela
22	9	Ср	Кірылы, Панкрата, Magdaleny
23	10	Чц	Антона, Апалона, Apolinarego
24	11	Пт	Вольгі, Яўфіміі, Krystyny
25	12	Сб	Міхаіла, Арсеня, Walentyny
26	**13**	**Н**	**Гаўрылы, Сцяпана, Anny**
27	14	Пн	Анісіма, Юста, Natalii
28	15	Ат	*Уладзіміра*, Юліты, Wiktora
29	16	Ср	Юліі, Аляўціны, Marty
30	17	Чц	Марыны, Лазара, Julity
31	18	Пт	Емяльяна, Івана, Ignacego

Жнівень — Sierpień

1	19	Сб	Серафіма, Макрыны, Piotra
2	**20**	**Н**	***Ільі*, Апанаса, Kariny**
3	21	Пн	Сымона, Ануфрыя, Lidii
4	22	Ат	Марыі Магдаліны, Dominika
5	23	Ср	Трахіма, Феафіла, Nony
6	24	Чц	Хрысціны, Барыса, Jakuba
7	25	Пт	*Ганны*, Алімпіяды, Doroty
8	26	Сб	Параскевы, Ермалая, Cypriana
9	**27**	**Н**	**Панцеляймона, Навума, Romana**
10	28	Пн	*Смаленскай і Супрасльскай Ікон Божае Маці*, Borysa
11	29	Ат	Калініка, Серафіма, Zuzanny
12	30	Ср	Андроніка, Валянціна, Sławomiry
13	31	Чц	Юліты, Еўдакіма, Diany
14	1	Пт	Макавеяў, Аляксандра, Maksymiliana
15	**2**	**Сб**	**Сцяпана, Васіля, *Wniebowzięcie NMP***
16	**3**	**Н**	**Ісаака, Антона, Rocha**
17	4	Пн	Еўдакіі, Аліфера, Jacka
18	5	Ат	Ноны, Еўсігнея, Ilony
19	6	Ср	*Спаса (Праабраж. Гасп.)*, Juliana, Ludwika
20	7	Чц	Пімена, Мітрафана, Bernarda
21	8	Пт	Мірона, Емяльяна, Franciszka
22	9	Сб	Мацвея, Антона, Cezarego
23	**10**	**Н**	**Лаўрэнція, Рамана, Filipa**
24	11	Пн	Хведара, Васіля, Emilii
25	12	Ат	Фоція, Аляксандра, Luizy
26	13	Ср	Максіма, Ціхана, Sandry
27	14	Чц	Міхея, Хвядоса, Moniki
28	15	Пт	*Спленне (Успенне Пр. Багародзіцы)*, Patrycji, Aleksandra
29	16	Сб	Дзяміда, Херымона, Sabiny
30	**17**	**Н**	**Мірона, Паўла, Róży**
31	18	Пн	Флора, Лаўра, Rajmunda

Верасень — Wrzesień

1	19	Ат	Андрэя, Цімафея, Bronisława
2	20	Ср	Самуіла, Севіра, Stefana
3	21	Чц	Фадзея, Васы, Szymona
4	22	Пт	Апанаса, Агафоніка, Liliany
5	23	Сб	Ірынея, Калініка, Doroty
6	**24**	**Н**	**Пятра, Георгія, Beaty**
7	25	Пн	Варфаламея, Ціта, Reginy
8	26	Ат	Наталлі, Адрыяна, Radosława
9	27	Ср	Пімена, Савы, Sergiusza
10	28	Чц	Ганны, Арсеня, Łukasza
11	29	Пт	*Галавасека (Усячэнне Галавы св. Іаана Хрысціцеля)*, Jacka
12	30	Сб	Аляксандра, Хрыстафора, Marii
13	**31**	**Н**	**Генадзя, Купрыяна, Eugenii**
14	1	Пн	Сымона, Марфы, Cypriana
15	2	Ат	Яна, Руфіны, Nikodema
16	3	Ср	Дарафея, Анфіма, Edyty
17	4	Чц	Юльяна, Хведара, Justyny
18	5	Пт	Елізаветы, Раісы, Stefanii
19	6	Сб	Макара, Рамана, Konstancji
20	**7**	**Н**	**Лукаша, Сазонта, Eustachego**
21	8	Пн	*Прачыстая (Нараджэнне Пр. Дзевы Марыі)*, Mateusza
22	9	Ат	*Перанясенне мошчаў муч. Гаўрыіла*, Ганны, Tomasza
23	10	Ср	Клімента, Пятра, Tekli
24	11	Чц	Сяргея, Германа, Teodora
25	12	Пт	Юльяна, Хведара, Aurelii
26	13	Сб	Карніла, Валерыяна, Justyny
27	**14**	**Н**	***Уздзвіжанне Крыжа Гасподняга*, Яна, Damiana**
28	15	Пн	Мікіты, Сцяпана, Luby
29	16	Ат	Людмілы, Віктара, Michała
30	17	Ср	Веры, Надзеі, Любові, Zofii

Красавік — Kwiecień

1	19	Ср	Дар'і, Клаўдзія, Grażyny
2	20	Чц	Сяргея, Яна, Władysława
3	21	Пт	Якуба, Тамаша, Ryszarda
4	22	Сб	Васіля, Ісаака, Wacława
5	**23**	**Н**	**Лідзіі, Нікана, Wincentego**
6	24	Пн	Арцёма, Захара, Norberta
7	25	Ат	*Благавешчанне (Дабравешчанне Пр. Багародзіцы)*, Савы, Hermana
8	26	Ср	Алы, Ларысы, Dionizego
9	27	Чц	Матроны, Мануіла, Dymitra
10	28	Пт	Іларыёна, Сцяпана, Michała
11	29	Сб	Марка, Кірылы, Leona
12	**30**	**Н**	***Вербніца*, Яна, Сафрона, *Wielkanoc*, Juliusza**
13	31	Пн	Іпата, Іоны, *Wielkanoc*, Idy
14	1	Ат	Марыі, Яфіма, Justyny
15	2	Ср	Палікарпа, Ціта, Anastazji
16	3	Чц	Мікіты, Фядоссі, Julii
17	4	Пт	Язэпа, Юрыя, Roberta
18	5	Сб	Хвядоры, Платона, Alicji
19	**6**	**Н**	***Вялікдзень*, Мяфодзія, Яўціхія, Tymona**
20	7	Пн	*Велікодны Панядзелак*, Рыгора, Agnieszki, Czesława
21	8	Ат	Радзівона, Руфы, Feliksa
22	9	Ср	Вадзіма, Дзісана, Łukasza
23	10	Чц	Цярэнція, Аляксандра, Jerzego
24	11	Пт	Анціпа, Якуба, Aleksandra
25	12	Сб	Васіля, Давіда, Jarosława
26	**13**	**Н**	**Артамона, Дзмітрыя, Marzeny**
27	14	Пн	Марціна, Антона, Teofila, Zyty
28	15	Ат	Анастасіі,Трахіма, Marka, Pawła
29	16	Ср	Галіны, Ірыны, Rity
30	17	Чц	Адрыяна, Сямёна, Katarzyny

Май (Травень) — Maj

1	18	Пт	Віктара, Кузьмы, Święto Pracy
2	19	Сб	Хрыстафора, Трыфана, Anatola
3	**20**	**Н**	***Гаўрыіла Заблудаўскага*, Konstytucji 3 Maja**
4	21	Пн	Януара, Сакрата, Moniki
5	22	Ат	Віталя, Клімента, Ireny
6	23	Ср	*Юрыя*, Аляксандра, Rościsława
7	24	Чц	Савы, Елізаветы, Ludmiły
8	25	Пт	Сільвестра, Марка, Stanisława
9	26	Сб	Глафіры, Васіля, Karoliny
10	**27**	**Н**	**Сямёна, Сцяпана, Antoniny**
11	28	Пн	Кірылы, Максіма, Miry
12	29	Ат	Мемнона, Дыядора, Dominika
13	30	Ср	Якуба, Мікіты, Roberta
14	1	Чц	Тамары, Макара, Bonifacego
15	2	Пт	Барыса, Глеба, Nadziei
16	3	Сб	Цімафея, Хвядоса, Andrzeja
17	**4**	**Н**	**Пелагеі, Сільвана, Sławomira**
18	5	Пн	Ірыны, Адрыяна, Eryka
19	6	Ат	Міхея, Іова, Mikołaja
20	7	Ср	Ніла, Акакія, Bazylego
21	8	Чц	Арсеня, Яна, *Wniebowstąpienie*, Wiktora
22	9	Пт	*Мікалая*, Ісая, Wiesławy
23	10	Сб	Сымона, Таісы, Iwony
24	**11**	**Н**	***Кірылы і Мяфодзія*, Joanny**
25	12	Пн	Германа, Дзяніса, Grzegorza
26	13	Ат	Аляксандра, Макара, Pauliny, Dzień Matki
27	14	Ср	Мікіты, Сідара, Magdaleny
28	15	Чц	*Ушэсце (Узнясенне Гасподняе)*, Мадэста, Пахома, Augustyna
29	16	Пт	Хведара, Музы, Teodozji
30	17	Сб	Сцяпана, Еўфрасінні, Feliksa
31	**18**	**Н**	**Клаўдзіі, Юліі, *Zielone Świątki*, Anieli**

Чэрвень — Czerwiec

1	19	Пн	Патрыкія, Карніла, Jakuba, Dzień Dziecka
2	20	Ат	Аляксандра, Аляксея, Marianny
3	21	Ср	Канстанціна, Алены, Tamary
4	22	Чц	Васіліска, Якуба, Karola
5	23	Пт	Еўфрасінні, Міхала, Dobromira
6	24	Сб	Сцяпана, Сямёна, Norberta
7	**25**	**Н**	***Сёмуха (Дзень Св. Тройцы)*, Яна, Ферапонта, Wiesława**
8	26	Пн	*Дзень Св. Духа*, Карпа, Алены, Maksyma
9	27	Ат	*Крынічка*, Ніла, Хвядоры, Pelagii
10	28	Ср	Мікіты, Ігната, Nikity
11	**29**	**Чц**	**Фядоссі, Яна, *Boże Ciało*, Feliksa**
12	30	Пт	Ісаака, Якуба, Onufrego
13	31	Сб	Ерамея, Філасофа, Antoniego
14	**1**	**Н**	**Усціна, Дзяніса, Elizy**
15	2	Пн	Нікіфара, Яна, Jolanty
16	3	Ат	Лук'яна, Паўлы, Aliny
17	4	Ср	Марфы, Мітрафана, Laury
18	5	Чц	*Беластоцкай Іконы Божае Маці*, Ігара, Дарафея, Elżbiety
19	6	Пт	Тэклі, Сусанны, Gerwazego
20	7	Сб	Валерыя, Хвядота, Bogny
21	**8**	**Н**	**Хведара, Яфрэма, Alicji**
22	9	Пн	Кірылы, Марфы, Innocentego
23	10	Ат	Аляксандра, Цімафея, Wandy, Dzień Ojca
24	11	Ср	Варфаламея, Варнавы, Jana
25	12	Чц	*Св. Ануфрыя*, Пятра, Łucji
26	13	Пт	*Пяценка*, Антаніны, Ганны, Pawła
27	14	Сб	Елісея, Мяфодзія, Władysława
28	**15**	**Н**	**Амоса, Віта, Raisy**
29	16	Пн	Ціхана, Яўтропія, Piotra i Pawła
30	17	Ат	Мануіла, Ісмаіла, Lucyny

98

каляндар

ва

Кастрычнік — Październik

1	18	Чц	Сафіі, Ірыны, Danuty
2	19	Пт	Давіда, Канстанціна, Dionizego, Teofila
3	20	Сб	Міхаіла, Алега, Teresy
4	**21**	**Н**	**Кандрата, Дзмітрыя, Franciszka, Rozalii**
5	22	Пн	Іоны, Пятра, Igora
6	23	Ат	Андрэя, Іраіды, Artura
7	24	Ср	Уладзіслава, Тэклі, Marka
8	25	Чц	Сяргея, Еўфрасінні, Pelagii
9	26	Пт	Яна, Яфрэма, Ludwika
10	27	Сб	Зінаіды, Марка, Pauliny
11	**28**	**Н**	**Вячаслава, Харытона, Zenaidy**
12	29	Пн	Феафана, Кірыяка, Serafina
13	30	Ат	Міхаіла, Рыгора, Edwarda
14	1	Ср	*Пакрова (Пакроў Пр. Багародзіцы)*, Рамана, Bernarda
15	2	Чц	Андрэя, Усціны, Jadwigi
16	3	Пт	Дзяніса, Яна, Florentyny
17	4	Сб	Веранікі, Уладзіміра, Lucyny
18	**5**	**Н**	**Пятра, Піліпа, Łukasza**
19	6	Пн	Тамаша, Макара, Piotra
20	7	Ат	Пелагея, Сяргея, Ireny
21	8	Ср	Таісы, Пелагеі, Urszuli
22	9	Чц	Якуба, Аўраама, Filipa
23	10	Пт	Амвросія, Андрэя, Ignacego
24	11	Сб	Піліпа, Зінаіды, Marcina
25	**12**	**Н**	**Марціна, Кузьмы, Darii**
26	13	Пн	Веньяміна, Карпа, Lucjana
27	14	Ат	Назара, Параскевы, Iwony
28	15	Ср	Лук'яна, Яна, Tadeusza
29	16	Чц	Лонгіна, Dalii
30	17	Пт	Андрэя, Кузьмы, Zenobii
31	18	Сб	Лукі, Язэпа, Urbana

Лістапад — Listopad

1	**19**	**Н**	**Яна, Клеапатры, *Wszystkich Świętych***
2	20	Пн	Арцёма, Герасіма, *Dzień Zaduszny*, Bohdana
3	21	Ат	Іларыёна, Феафіла, Sylwii
4	22	Ср	*Казанскай Іконы Божае Маці*, Елізаветы, Karola
5	23	Чц	Якуба, Ігната, Sławomira
6	24	Пт	Апанаса, Арэфы, Feliksa
7	25	Сб	Марціна, Анастаса, Antoniego
8	**26**	**Н**	**Дзмітрыя, Апанаса, Seweryna**
9	27	Пн	Несцера, Андрэя, Teodora
10	28	Ат	*Пяценка*, Параскевы, Неанілы, Neli
11	**29**	**Ср**	**Ганны, Анастассі, Święto Niepodległości**
12	30	Чц	Зіновія, Арцёма, Witolda
13	31	Пт	Урбана, Нікадзіма, Mikołaja
14	1	Сб	*Кузьмы і Дзям'яна*, Emila
15	**2**	**Н**	**Маркіяна, Акіндзіна, Idalii**
16	3	Пн	Гапея, Язэпа, Marka
17	4	Ат	Нікандра, Анікея, Grzegorza
18	5	Ср	Галакціёна, Рыгора, Romana
19	6	Чц	Паўла, Клаўдзіі, Elżbiety
20	7	Пт	Засімы, Антона, Anatola
21	8	Сб	*Міхаіла*, Рафаіла, Konrada
22	**9**	**Н**	**Матроны, Анісіфара, Marka**
23	10	Пн	Радзівона, Арэста, Klemensa
24	11	Ат	Віктара, Сцепаніды, Flory
25	12	Ср	Яна, Ніла, Katarzyny
26	13	Чц	Нікіфара, Яна, Sylwestra
27	14	Пт	*Запусты*, Дзень Герояў, Піліпа, Рыгора, Waleriana
28	15	Сб	*Пачатак посту*, Гурыя, Дзмітрыя, Lesława, Zdzisława
29	**16**	**Н**	**Мацвея, Сяргея, Błażeja**
30	17	Пн	Рыгора, Нікана, Andrzeja

Снежань — Grudzień

1	18	Ат	Платона, Рамана, Natalii
2	19	Ср	Адрыяна, Аўдзея, Pauliny
3	20	Чц	Рыгора, Ганны, Franciszka
4	21	Пт	*Увядзенне ў храм Пр. Багародзіцы*, Аляксандра, Barbary
5	22	Сб	Філімона, Архіпа, Krystyny
6	**23**	**Н**	**Аляксандра, Мітрафана, Mikołaja**
7	24	Пн	Кацярыны, Парфірыя, Marcina
8	25	Ат	Пятра, Клімента, Marii
9	26	Ср	Якуба, Інакенція, Nataszy
10	27	Чц	Рамана, Паладзія, Danieli
11	28	Пт	Сцяпана, Хведара, Daniela
12	29	Сб	Парамона, Нектарыя, Aleksandra
13	**30**	**Н**	**Андрэя, Фруменція, Łucji**
14	1	Пн	Навума, Філарэта, Arseniusza
15	2	Ат	Авакума, Апанаса, Niny
16	3	Ср	Савы, Сафрона, Euzebiusza
17	4	Чц	*Варвары*, Юльяна, Olimpii
18	5	Пт	Савы, Захара, Bogusława
19	6	Сб	*Мікалая*, Dariusza
20	**7**	**Н**	**Яна, Амвросія, Bogumiły**
21	8	Пн	Анфісы, Кірылы, Tomasza
22	9	Ат	Ганны, Сцяпана, Honoraty
23	10	Ср	Ангеліны, Тамаша, Sławomiry
24	11	Чц	Данілы, Нікана, Ewy
25	**12**	**Пт**	**Аляксандра, Спірыдона, *Boże Narodzenie***
26	**13**	**Сб**	**Яўгена, Арэста, Dionizego**
27	**14**	**Н**	**Філімона, Апалонія, Żanety**
28	15	Пн	Трыфана, Сцяпана, Cezarego
29	16	Ат	Агея, Марыны, Dawida
30	17	Ср	Данілы, Ананія, Eugeniusza
31	18	Чц	Зоі, Севасцьяна, Melanii, Sylwestra

ŁYSTOK, UL. ZAMENHOFA 27, tel./fax (0~85) 435 022

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Віктар ШНІП

Загадка

Ён прыйшоў на Новы год,
Запрасіў у карагод,
Падарункі ўсім прынёс.
Ён завецца (Дзед Мароз).

Навагоднія абрады

Аб навагодніх звычаях вельмі займальна расказвала мне мая любімая прабабка Таня з Краснага Сяла, якая, на жаль, ужо не жыве.

Апошні дзень старога года — гэта час усякіх варожбаў. Пад вечар дзяўчаты выходзілі на падворак і засяроджана слухалі брахання сабакі. Яны верылі, што з гэтай стараны, у якой першы раз забрэша сабака, будуць паходзіць іхнія мужы. У хаце рассыпалі зерне пшаніцы і прыносілі пеўня. Тая дзяўчына, якой певень пачне дзяўбці зерне, мела першая выйсці замуж.

Навагодняй ноччу моладзь хадзіла па вёсцы і рабіла не заўсёды прыемныя сюрпрызы сваім бліжэйшым і далейшым суседзям. Найчасцей здымалі і хавалі вароты. Высыпалі саломай або ялінай сцежкі паміж хатамі закаханых.

У апошні дзень года кожная гаспадыня пякла бульбяную кішку. Дзяўчаты і хлопцы хадзілі ў Новы год ад хаты да хаты, спявалі песні і частаваліся кішкай. Некаторыя гаспадары са злосцю, іншыя спакойна, шукалі сваіх варот. Распачынаўся наступны год, набліжаліся новыя радасці і смуткі.

Аня АЎСЯНЮК
кл. VII „е" бельскай „тройкі"
(на здымку)

Навагодні конкурс „Зоркі"

Адкажыце на пытанні. Адказы дашліце на працягу пяці тыдняў. Аўтары прынамсі трох правільных адказаў могуць выйграць цікавыя беларускія кніжкі. Просім адзначыць свой узрост.

1. З якога года выходзіць „Зорка"?
2. Назавіце прозвішчы ранейшых рэдактараў нашай старонкі (прынамсі аднаго).
3. Як называецца мастацка-журналісцкі рух, які дзейнічае пры нашай рэдакцыі?
4. Назавіце самых выдатных зорчыных карэспандэнтаў-дзяцей.
5. Назавіце нашых карэспандэнтаў, якія паспяхова прынялі ўдзел у Агульнабеларускім конкурсе паэзіі і прозы.

Мілена Роля

* * *

На ўскраіне лесу,
у цеснай ямцы,
зайчык зубамі скрыгоча.

Зіма, холадна,
сумна, самотна.
Цяжкая доля сірочая.

Хацеў бы зайчык
з суседам сесці,
чайку напіцца,
піражок з'есці.

Вялікая і цёплая
У ліса хата.
Ліс ашуканец
жыве багата.

Але ці варта
сябраваць з суседам?
Каб не быць заўтра
яго абедам!

І зноў гэтыя святы... Мал. Паўла КУБАЕЎСКАГА з Орлі

Гісторыя ў Дзень святога Валянціна

Бацькі выехалі, і ў хаце асталася я адна. Калі надышоў вечар, я рашыла выбрацца на кароткую прагулку па двары. Недалёка старой павеці пачула страшны шоргат. Падышла крыху бліжэй. Шоргат мацнеў. Я крышку спалохалася, але зараз падумала, што, пэўна, якісьці кот прабуе выбрацца з пункі. Ужо збіралася адчыняць дзверы, калі пачула страшны гук, ні то сык, ні то крык савы. Зразумела, гэтыя гукі не нагадвалі кацiных.

Вельмі зляканая, я хутчэй пабегла дахаты. Калі крыху аддыхалася, рашыла пайсці туды яшчэ раз і праверыць, што гэта такое туды трапіла. Узяла з сабою нож, так на ўсякі выпадак, і ліхтарык. Выйшла з хаты і рашучым крокам рушыла пад павець.

Ноч была бязмесячная. Час ад часу павяваў лёгкі ветрык. Наўкола было спакойна і ціха, не чуваць было найменшага шоргату. Я была ўжо блізка мэты, калі пачула за сабою трэск галля.

Я анямела ад страху, нож выпаў з мае рукі. Адвярнулася, уключыла ліхтарык і ў святле ўбачыла... ката!!!

Я ўздыхнула з палёгкаю. Падняла нож, адчыніла дзверы павеці. Было ціха. Усюды ляжалі старыя рэчы. У адным куце я заўважыла між старымі, сшарэлымі дошкамі старую лямпу. Чамусьці я раней яе ніколі не бачыла, і рашыла яе адтуль дастаць. Выцягнула ўжо апошнюю дошку, калі мой ліхтарык згас. Я дабралася да лямпы і спрабавала яе запаліць, як раптам адчула, што кудысьці праваліваюся і лячу ў глыбачэзную яму.

Перада мною быў цёмны калідор. Не было іншага выхаду, як ісці далей і праверыць, куды той калідор вядзе. Ішла я даволі доўга, аж той калідор кончыўся і была я ў нейкім замку. Агарнуў мяне страх — ідучы меркавала, што ў канцы калідора будзе вядомая мне павець, а тут...

Я апынулася ў памяшканні поўным павуціння і пылу. На сценах віселі старыя карціны. На сярэдзіне вялікае залы красаваўся вялізны стол, застаўлены посудам, вазамі, келіхамі. Раптам я пачула дзіўныя гукі, падобныя да тых, якія вызываліся былі з павеці. Я ўжо хацела вяртацца, як нейкая дзіўная сіла ўцягнула мяне проста ў вялікія дзверы, з-за якіх даходзілі тыя страшныя галасы.

Дзверы адчыніліся самі. У велізарным пакоі лётала таямнічая постаць, нагадваючая чалавека, толькі празрыстая. Мае ногі адмовіліся мне служыць. Голас не мог выдзерціся з горла. Я ўзіралася ў тую асобу, як зачараваная. На галаве ў яе была карона, ззаду павяваў шаўковы плашч. Я зразумела, што гэта... дух!

Маё з'яўленне не менш здзівіла і духа. Расказаў мне ён ціхім голасам сваю гісторыю. Звалі яго Гомер. Пры сваім жыцці быў ён гаспадаром гэтага замка, багатым і жорсткім. Іншай заганай Гомера была скупасць. Бедныя ягоныя падданыя ўмiралі ад голаду, а ён шкадаваў грошай ім на ратунак. Аднойчы, у Дзень святога Валянціна прыйшла на замак жанчына. Прасіла яна хоць крышку ежы і грошай, каб пражыць і накарміць сваіх маленькіх дзетак. Тады гэта першы раз сэрца жорсткага Гомера памякчэла, і ён падарыў беднай жанчыне грошай і запрасіў на вячэру. Рашыў ён з таго часу дапамагаць людзям. Ды раптам у той жа вечар памёр. З таго часу ён паяўляецца на сваім замку ў Дзень закаханых, каб дапамагаць людзям.

Гомер запытаўся ў мяне, ці мне не трэба яго дапамогі. Я, без роздуму, сказала яму, што мне хочацца вярнуцца дамоў.

У тую хвіліну гадзіннік адбіў поўнач. Дух Гомера, разам з замкам, пачаў западацца ў зямлю. Са сцяны вырваўся кавалак цэглы і зляцеў мне проста на галаву. Я ўпала.

Калі я прачнулася, была ў нейкай яме. Вылезла з яе, і ўбачыла, што я — пасярод старых рэчаў у павеці.

На вуліцы ўжо світала. А я да сёння не ўпэўнена, ці тая гісторыя мне прыснілася, ці бачылася я наяве з духам.

Аня ПРАКАПЮК,
І кл. Эканамічнага тэхнікума
ў Бельску-Падляшскім

Вясёлы куточак

* * *

Настаўніца пытае ў дзяцей:
— Якіх жывёл маеце ў хаце?
— У нас ёсць кошка, — кажа Кася.
— А ў нас сабачка, таксік, — дадае Мікола.
— А ці ў вас ёсць нейкія жывёлы? — пытае далей настаўніца Ясю.
— Ёсць. Дзве замарожаныя гускі ў халадзільніку.

* * *

— Мама, ці ўжо пара на абед? — пытае Ясь.
— Зараз другая гадзіна, пачакай яшчэ гадзінку.
— Ай, мой страўнік спяшае на гадзіну.

* * *

— Афіцыянт, мая талерка не выцертая.
— Што вы? Гэта ж ваш суп.

Даслаў Тамаш ДЗЕМЯНЮК
ПШ у Чыжах

Турэмная патэрка

Гарык і Святлана

Пазнаёміліся на рынку. Высокі плячысты трыццацігадовы мужчына прадаваў кашулі, туфлі, штаны. Зусім не нагадваў армяніна. Знешнімі рысамі хутчэй быў падобны на іракца ці іранца, але па бацьку быў карэнным армянінам з Ерэвана. Маці была тэгеранкай. Светка шукала бацьку кашулю на імяніны. Прыглядзеліся сабе з першага разу. Святлана ўжо два гады было, як засталася без мужа. Калі выехаў у Амерыку дык і каханне як у воду канула. Прыслаў толькі інфармацыю пра развод. Святлана не супраціўлялася. У склееny гаршчок вады не нальеш. Ды і клеіва таго не было. Дзяцей не мелі. Можа недахоп мужчыны і прычыніўся да таго, што Святлана залётна спаглядала на статнага брунета, а ён не спускаў вачэй са зграбнай бландзінкі. Пры тым спеўнай моваю з усходнім акцэнтам захвальваў тавар зніжаючы цану.

Да бацькі на імяніны пайшлі разам. Госці былі Гарыкам захоплены. Відны армянін цешыў гасцей сваім прыгожым голасам, спяваючы свае балады ды рамансы. Слоў ніхто, праўда, не разумеў, але голас гучаў у кожнай драбінцы паветра. А ўжо ўсе завохалі, калі сказаў, што словы песень яго аўтарства. Паказваў дыплом заканчэння рэжысёрска-акцёрскай школы ў Ерэване. Гаварыў пра фільмы, у якіх іграў. Потым сум пакрываў журбой яго воблік, калі расказваў пра сваё гора.

— Бацькі загінулі з рук азербайджанцаў, жонка з дзяцьмі ў час землятрусу, а брата забілі ў Нагорным Карабаху. Круглая сірата я і ўдавец, — жаліўся. — Лепш ужо каб і я загінуў у гэтым Афганістане.

Усе глядзелі на яго як на героя, а Света ад шчасця аж захліствалася. Яшчэ гэтай ноччу Гарык апынуўся ў яе ложку, а назаўтра і не думаў пакідаць яе трохпакаёвую кватэру. Ды Святлана і сама гэтага не хацела. У хуткім часе Гарык перанёс сюды ўсе свае тавары, якімі гандляваў, а ля пад'езда паставіў свой знявечаны часам і дарогамі „Запарожац".

Сталася ўсё надзвычай хутка. Сама Святлана добра і не памятае як гэта здарылася. Калі штодзённасць прывяла да парадку ашалелы экстаз іх самазахаплення, было ўжо па факце — жылі як жонка з мужам, толькі без легалізацыі. Святлана некалькі разоў рабіла намёкі. Гарык таксама не супраціўляўся. Нават сам паспешваў тэрмін. Нават адносна запісаў хадзілі даведвацца. Але, калі там запатрабавалі дакументы, а асабліва пасведчанне адносна цывільнага стану, Гарык пачаў справу адцягваць тлумачачы, што сам асабіста мусіў бы паехаць у Ерэван, толькі што там вайна. І зноў жылі па-ранейшаму.

Неўзабаве Святлана пачала заўважаць, што нешта з ёю дзеецца — паявіліся галавакружэнні, млоснасці. „Няўжо?" — падумала і неяк зрабілася ёй прыемна. Пахвалілася сваімі меркаваннямі з Гарыкам, але не заўважыла радасці ў яго вачах. Наадварот — стаў ён нейкі маўклівы, скрытны, пачаў недзе выязджаць ды пазней вяртацца дамоў.

Будучы праз тыдзень у лекара Святлана канчаткова пераканалася ў сваім адменным стане. Невядома — цешыцца трэба, ці сумаваць. Зразумела, усё залежыць ад таго, што скажа Гарык. Праўда, размаўляла сёння з ім па тэлефоне, але гэта не спосаб афармляць такія справы са сваім каханым. І тут Светка прызадумалася: „Каханым?.." Шчыра гаворачы, сама добра не ведала: кахае яна Гарыка, ці можа гэта толькі голас прагі мужчынскай ласкі? Ён — мужчына прыгожы, статны, але нейкі дзіўны. Умее гаварыць гладка, але адначасова думкамі блукае дзесьці далёка. Не памятае Светка, каб за час іхняга знаёмства хаця раз запрасіў яе ў кіно ці кавярню або ў тэатр. Не ёсць жа яна нейкай брыдай, не адзін на вуліцы за ёю агля̀даецца. Так папраўдзе, то яна дакладна і не ведае, што Гарык робіць, адкуль бярэ тавары. Усё часцей недзе выязджае. Шчыра гаворачы, апрача імя і прозвішча нічога больш пра яго яна і не ведае. Як яно будзе, калі стануць сапраўднай сям'ёй? Можа тады і ён зменіцца, а можа яе сумненні гэта толькі і выключна вынік яе стану? У кожнага ёсць праблемы і можа ён нічога ёй не гаворыць, каб не хваляваць. Ну і гэтыя грошы... У яго многа грошай, а такія людзі заўсёды маюць свае клопаты. І машыну якую купіў! „БМВ"...

Нечаканы званок тэлефона спыніў Светчыны роздумы.

— Алё! Гарык?

— Дзе ты прападаеш? Я цябе цэлы дзень шукаю! — пачуўся ўсхваляваны голас Гарыка.

— Сёння ў мяне вельмі важны дзень, вось і паехала на дачу. Хачу, каб гэтую ноч мы правялі тут!

— Ты там адна? То будзь адна, бо маю да цябе важную справу!

— Я таксама! — падумала Святлана пра цяжарнасць.

Стала перад люстэркам. Хацела прыгожа выглядаць. Неўзабаве раздаўся званок.

— Так хутка? Заходзь. Галодны? — запытала абдымаючы яго за шыю і ласкаючы пацалункамі.

— Не! Звычайна, засумаваў. Зараз табе дакажу. Хадзі ў спальню! — і лёгка пацягнуў яе за сабою.

— Так адразу?

— А чаго чакаць?

— Гэта таму, што недзе спяшаеш? — спытала жартоўна.

— Не, таму, што цябе моцна кахаю.

Святлана шчасліва прытулілася да Гарыка, а той узяў яе на рукі і панёс у спальню. Палажыў на ложак, а сам лёг на яе.

— Пачакай, ты што? Хаця сукенку здыму, — задыхаючыся, прастагнала Святлана.

— Не трэба! — сказаў і хутка распранууўшыся ад пояса ў ніз, без ніякай далікатнасці дзёрнуў, зрываючы з яе майткі.

Светка хацела зняць з яго кашулю, але ён так моцна ўціскаў яе ў ложак, трымаючы за косы, што не магла паварушыцца. Калі закончыў, перакуліўся на плечы і доўга ляжаў так узіраючыся нерухомымі вачыма ў столь. Светка маўчала, не хацела псаваць настрой. У канцы ж не спалі з сабой тры ночы. А з тэмпераментам Гарыка гэта вечнасць! У канцы ён паварушыўся.

— Добра табе было? — запытала пяшчотна.

— Так!

— Хачу табе нешта сказаць. Нешта важнае-важнае. У нас будзе дзіця.

Гарык устаў. Абняў Святлану, якая папраўляла на сабе сукенку. Адвярнуў яе да сябе плячыма. Левую сваю руку падсунуў пад яе бараду.

— Цешышся? — спытала паўголасам.

Нічога не адказаў, толькі прыціскаў яе мацней і мацней да сябе.

— Гарык! Баліць!

— Нічога, нічога! Ужо скора! Прабач, — усе заціскаў руку пад барадою.

Свецкіны словы былі ўсё цішэйшымі і цішэйшымі. Здалося ёй, што ляціць у нейкую чорную прорву.

— Кахаю цябе, Гарык. Будзем мець дзіцё. Маленькага...

Заціснуў руку ў локці і моцна шарпануў да сябе. Нешта трэснула і цела Святланы пачало цяжэць. Ён, быццам бы падчыняючыся яе волі, асцярожна паклаў яе на падлогу. Заўважыў, што з вуснаў бруіцца кроў, сплываючы на падбародак і шыю.

— Навошта мне такое каханне... — прасіпеў Гарык. — У мяне ёсць і жонка, і дзеці.

Выцягнуў нож, распароў матрац тапчана, на якім нядаўна ляжалі са Святланаю, выцягнуў звіткі банкнотаў. Зачыніў за сабою дзверы. Неўзабаве запрацаваў матор і машына рванула з месца.

Гарыка абвінавацілі ў забойстве і гандлі фальшывымі купюрамі.

Міхаль Пашкоўскі

Дзяцінства здаецца раем...

Я нарадзіўся ў 1930 годзе. Хатка наша, што неяк нясмела прытулілася да дзядзькавай, дабротнай хаты, была, як і яго, пабудавана пасля вялікага пажару ў Плюціча́х, калі згарэла і дзедава хата. У бэльцы на столі да сёння тырчыць крук, на якім вісела мая калыска.

Дзядзьку было лягчэй будавацца, бо ён узяў жонку з пасагам. Мая ж маці была сіратою. Праўда, па памерлым бацьку, а пасля і маці, ёй застаўся ладны кусок зямлі, але айчым ашукаў яе і не аддаў нічога.

Так і працавалі да вайны на трох моргах майго бацькі — разам з пашай і лугам. Хаця вёска Плюцічы даўно перастала ўжо быць прыгоннай, людзі былі тут бедныя, бо зямля была пясчаная, ды і тае было мала: яе дзялілі, у вёсцы даслоўна стаяла хата на хаце. Хто толькі мог — ішоў на заробак да пана ў Страблі. У восем гадоў і я пайшоў пасвіць кароў, але не ў маёнтак, а на станцыю Страбля, да якой трэба было прабегчы ўсяго тры кіламетры.

Бедна мы жылі, але і нам Каляды ўсміхаліся святам. Мы з братам чакалі нецярпліва гэтых дзён. Мо на тыдзень раней усё прыходзіла ў нас у рух. Працавала сячкарня, бацька рэзаў сечку на тры дні, вішчаў на панадворку парсюк і неўзабаве пахла яго абсмаленай шчэццю. Маці палаская свіныя кішкі, рабіла каўбасы, саліла сала, а пасля мы з братам мылі ў хаце падлогу, шаравалі яе старымі венікамі, каб свяцілася пад свята.

Варта было памагчы, бо вось ужо бацька запрог каня і паехаў у Бельск купіць разынак, селядцоў, а можа ж прывязе нам з братам і па булачцы-кайзэрцы... Вo дзе пасмакуем!

Апошнім этапам перад святамі было для нас вялікае купанне ў балеі. Памятаю, як маці нас з братам добранька шаравала і палівала вадою.

І ўжо чалавек быў гатовы святкаваць. Перад калядняй вячэрай нам з братам бацькі загадвалі ісці на двор і выглядаць першую зорку. Тым часам бацька прыносіў са стадолы сена і клаў яго на стол, а маці пакрывала яго белым абрусом.

Ёлку ў нашай вялікай вёсцы ніхто тады не ставіў, апрача настаўніка Яна Вайтовіча. Ён, аднак, быў палякам і ставіў яе на каталіцкае свята. Вельмі ўзлаваўся на нас, сваіх вучняў, калі нехта напісаў на школе: „Nie chcemy szkoły polskiej, chcemy białoruskiej". У бельскую паліцыю тады цягалі і вучняў, і іх бацькоў. Ніхто хлопца не выдаў. А гэта напісаў быў сябра майго старэйшага на два гады брата.

Мы так стараліся ўбачыць першую зорку на небе, а яна ўсё не паяўлялася. Хацелася есці, слінка ў нас аж цякла на думку пра тыя стравы, якія падрыхтавала маці. У будныя дні мы елі надта скромна. Масла і смятаны нават не каштавалі, бо гэта быў тавар. Маці пастаянна вазіла масла на продаж у Бельск і за яго можна было здабыць нейкі грош, каб купіць тое-сёе.

Калі зорка нарэшце была на небе, мы з крыкам беглі ў хату: „Зорка, зорка!" А там на белым абрусе ўжо стаялі матчыны прысмакі. Вячэра не была багатая. Бацька штогод на Каляду купляў у Бельску чатыры селядцы — кожнаму па селядцу, а маці іх вымачвала, пасыпала мукой і смажыла. Быў таксама і грыбны боршч, без буракоў, а елі мы яго са свежым хлебам. Маці пякла хлеб два разы ў месяц, але на Каляды заўсёды быў свежы. Абавязкова была куцця з макам і „шчолак" з груш, якія сушыла маці ўвосень.

Пасля вячэры бацька збіраў са стала сена і даваў яго каровам, авечкам, каб добра гадаваліся, не хварэлі і мелі прыбытак.

Была гэта надта скромная вячэра, але як жа мілая дзіцячаму сэрцу...

На першы і другі дзень „Руздва" мы елі „худкі" са свіных ножак, тоненькую і без часнаку, якога не любіў бацька, каўбаску і „куньпу" матчынай работы. Не прыпамінаю сабе, каб да вайны мы елі шынку. Відаць, мяса ішло на каўбасы, якія мы елі пасля яшчэ даволі доўга. Віселі яны ў каморы, а, падсохшыя, былі яшчэ смачнейшыя. Павінна іх было хапіць надоўга, каб бацька меў што перакусіць у полі вясною і пры сенакосах. Кабана мы калолі раз у год, а на восень, пры капанні бульбы, рэзалі барана. Ну, і, вядома, быў яшчэ „мазурок". Чаму ў нас так называлі дрожджавае цеста, змазанае паверсе яйкам і з калівамі разынак дзенідзе, да сёння не магу ўцяміць.

Ніякіх падарункаў тады ў нас не давалі. Першы падарунак, блакноцік, я атрымаў, калі ў 1941 годзе Саветы зрабілі ў школе ёлку. Брату далі тады каляровыя алоўкі. І яшчэ нам далі па яблыку. Што гэта была за асалода: яблык зімою! Памятаю, што тады я ў школе танцаваў з дзецьмі „кракавяк", маю яшчэ нават здымак з таго часу.

Калі я вяртаўся, разагрэты забавай дахаты, то прастудзіўся і захварэў на запаленне лёгкіх, у выніку чаго ледзь не памёр. Маці пашыла мне на смерць кашулю, бо фельчар са Страблі сказаў, што жыць я не буду.

А праз паўгода ў Плюцічы прыйшла вайна. Пасля ўсяго таго, што давялося мне яшчэ перажыць, маё басаногае і паўгалоднае дзяцінства здаецца раем.

Ада Чачуга

(спісала мужавы ўспаміны)

„Наша ніва” і ўсходняя Беласточчына

Частка 7

У „Нашай ніве” паяўляліся час ад часу публікацыі, якія сведчылі аб тым, што беларускія жыхары ўсходняй Беласточчыны горача верылі, што нававыбраная Дзяржаўная Дума аблегчыць іх лёс. Пацвярджаючым фактам можа быць публікацыя ў рубрыцы „З Беларусі і Літвы” ў 18 нумары „Нашай нівы” за 1907 год. Ананімны аўтар паведамляў, што 34 сялян з вёскі Сычы, сабраных на сельскім сходзе горача падтрымалі дзеянні Дзяржаўнай Думы. У сваёй рэзалюцыі сяляне між іншым пісалі: „Мы ад шчырага сэрца верым Гасударственнай Думе і калі прыйдзе час, падтрымаем усімі нашымі сіламі”. Ананімны аўтар падкрэсліваў, што сяляне іншых мясцовасцей прымалі падобныя пастановы. У 21 нумары „Нашай нівы” ў рубрыцы „З Беларусі і Літвы” паявіліся дзве вельмі розныя па сваёму значэнню і характары інфармацыі. У адной гаварылася аб тым, што ў Заблудаве паліцыя арыштавала 14 сялян, якія самавольна пасвілі жывіну на панскай зямлі. З другой даведваемся, што ў Гарадку два падпітыя мужчыны пачалі чапляцца да прахожых. Калі стражнікі іх арыштавалі і паспрабавалі адвесці ў „халодную”, сабраўся вялікі натоўп. Дзякуючы ўзнікшаму рэйваху, падвыпітыя ўцяклі.

У 23 нумары ў рубрыцы „З Беларусі і Літвы” зноў адазваўся Яўген Хлябцэвіч. Яго артыкул меў этнаграфічны характар. Аўтар дакладна характарызаваў, якога тыпу хаты, гумны і хлявы будуюць сяляне Бельскага павета. З артыкула даведваемся, што мясцовыя сяляне будуюць хаты не малыя даўжынёй 11 аршынаў, шырынёй 9 аршынаў і вышынёй 4 аршыны. Аўтар з задавальненнем падкрэслівае, што паводле царскага ўказа ўсе тыя сяляне, якія пяройдуць з цераспалосіцы на хутарную сістэму, атрымаюць ад дзяржавы бясплатнае дрэва на пабудову хат і іншых будынкаў.

Некалькі ўсходнебеластоцкіх публікацый паявілася ў 24 нумары „Нашай нівы”. У першай інфармацыі ананімны аўтар паведамляў, што ранейшая вестка аб арышце чатырнаццаці заблудаўскіх сялян аказалася недакладнай. У сапраўднасці паліцыя арыштавала пяцьдзесят заблудаўцаў і пасадзіла ў беластоцкі астрог.

Другая інфармацыя была звязана з рэлігійнымі непаразуменнямі ў вёсцы Чыжы. Паведамляла яна аб тым, што Гродзенскі архірэй, які нанёс візіт у Бельскі павет, не згадзіўся прыняць прашэнне ад сялян, якія хацелі вярнуцца ў старую парафію. Гэтую другую інфармацыю прыслаў у „Нашу ніву” чытач, які падпісаўся як „Царкоўна-прыхадскі вучыцель”.

Трэцяя інфармацыя адносілася да судовых парадкаў у вёсцы Ласінка. У сувязі з тым, што яе аўтар дасканала характарызуе мясцовыя судовыя адносіны, варта яе тут прывесці:

„У сяле Ласінка Бельскага павета нядаўна разбіралася справа ў валасным судзе вось якая. Мужык з вёскі Іванова Врублеўскі хацеў судом адабраць свае 100 рублёў, што пазычыў мужыку з Ласінскай воласці. Тады даўжнік, бытцам, даў суддзям хабара 20 рублёў, каб толькі не прысудзілі аддаць тых 100 рублёў, што быў вінен. Таксама даў хабара і Врублеўскі, але ж даў больш, бо 25 рублёў. Суддзі ўзялі грошы з абодвух старон, а выйграў дзела Врублеўскі.

Але ж, паглядзіце, што з таго выйшла. Той, што прайграў справу пацягнуў на суд гэтых валасных суддзяў за хабары; ён мае і сведкаў, каторыя бачылі як суддзі бралі хабара. Тое самае зрабіў і Врублеўскі, бо вельмі раззлаваўся на суддзяў, што з сотні сваіх уласных грошай мусіў за нішто аддаць 25 рублёў хабара. Хутка мае быць суд. Вось пабачым як хабарнікі будуць выкручвацца”.

Алесь Барскі

Юлька і шчасце

Юлька была першым дзіцём Марысі і Юзіка. Бацькі не былі вельмі рады, калі не нарадзіўся сын. Стаў піць і сварыцца з маладою жонкай. Марыся вярнулася б да бацькоў, ды не вельмі яе хацелі — мелі дзяцей як гароху.

Юзік ніколі Юльку не ўзяў на рукі, не прытуліў. Калі праз сем гадоў нарадзіўся Марк, бацька ад радасці піў тыдзень. Калі малы плакаў, Юзік лаяў жонку і малую дачку, што не ўмеюць дагадзіць ягонаму наследніку.

Праз сем гадоў нарадзілася Крыся. Юзік зноў кінуўся ў сваркі з жонкай. Усё паўтараў, што баба дурная, дык нарадзіла дзвюх дурніц.

Юлька пасля заканчэння пачатковай школы выехала ў горад. Прыняў яе матчын брат, бяздзетны. Цётка не любіла Юльку, ды баялася мужа і не адважылася выгнаць пляменніцу з дому. А да бацькоў Юлька і не ездзіла — як толькі бацька яе ўбачыць, кідаўся лаяць: „Чаго прывалаклася, валацуга? Ідзі ў горад ды галі людзей з валасоў і грошай! Тут табе месца няма!”

Праўда, пасля адукацыі ў прафесіянальнай школе Юлька стала працаваць у цырульні, зарабляла добра. Праз два гады дзядзька памёр. Цётка выгнала сваячку. Дзяўчына наняла з сяброўкай малы пакойчык. Аднойчы на дыскатэцы пазнаёмілася з Камілем. Сустракаліся часта. Юлька зацяжарыла. Тады Каміль прызнаўся, што жанаты ён і не думае разводзіцца. На дзіця будзе плаціць столькі, колькі прысудзяць.

Юлька была вымушана шукаць новую кватэру. Дапамаглі ёй сяброўкі — знайшла яе ў блёку, у адзінокай хворай жанчыны. Кабета ледзь магла прайсціся па пакоі і выйсці на балкон, не магла сабе нават згатаваць вады на гарбату. Цяжка было Юльцы. Трэба было апекавацца хворай Поляй. Калі нарадзіўся Пеця, стала яшчэ цяжэй.

Калі Поля не змагла ўжо ўстаць з ложка, папрасіла паклікаць натарыуса. Запісала кватарантцы ўсе рэчы, якія мела ў хаце, участак зямлі за горадам і ашчадную кніжку.

Пасля смерці гаспадыні Юлька заплаціла патрэбную суму за кватэру, і такім чынам мела свой дом. Пеця рос паслухмяным. Добра вучыўся. Калі быў у трэцім класе, запытаўся: „А дзе мой тата?” Юлька расказала сыну аб усім. Хлопчык тры дні хадзіў маўклівы. На чацвёрты дзень сказаў: „Добра, мама, што ты мяне не пакінула”. Юлька прытуліла дзіця і заплакала.

Калі Пеця быў у сёмым класе, памёр ягоны дзед Юзік. Даведаліся пра тое з тэлеграмы, паехалі на пахаванне.

Дома нічога не змянілася. Бацька, п'ючы то з гора, то з вялікага шчасця не меў грошай і часу, каб нешта збудаваць ці адрамантаваць. Нават мэблі ў хаце не было. Марк пайшоў у бацькавы сляды — піў і ўсіх лічыў дурнямі. Не ажаніўся, бо ніводная дзяўчына не хацела такога задавакі і п'янчугі за мужа. Крыся пасля сельскагаспадарчай школы працавала прадаўшчыцай у вясковай краме. Наймалодшы брат Ярак добра вучыўся ў сёмым класе — марыў стаць лекарам.

Маці была сівая як галубка, згорбілася, зморшчылася, як стогадовая бабулька.

Цяпер Юлька часта наведвала маці, а і Пеця любіў ездзіць на канікулы ў вёску.

Крыся рашыла выйсці замуж за Мірка, гарадскога хлопца, з якім пазнаёмілася на вяселлі сяброўкі. Юлька модна прычасала сястру, падрыхтавала яе да вяселля. Закахаўся ў Юльку сябар Крысінага жаніха — сказаў ёй гэта, калі толькі папрасіў з ім затанцаваць. Юльцы таксама спадабаўся малады мужчына.

Юлька расказала Дарку пра сваё мінулае. Хлопец адказаў, што не баіцца жаніцца з жанчынай, якая адна гадуе сына, пастараецца быць добрым бацькам для Пеці і дзяцей, якія ў іх народзяцца. Юлька не адразу пайшла пад вянец, сустаркалася з Даркам год.

Дарак аказаўся адказным чалавекам. Не ходзіць у бар, хоць яго клічуць сябры, дапамагае жонцы. Пеця называе яго татам і вельмі паважае. Нарадзілася ў іх яшчэ трое — Адрыян і Давід ды Веранніка. Юлька адчувае сябе шчаслівай. Каб толькі так было заўсёды!

Аўрора

Залатыя пары

ЗАГС у Дубічах-Царкоўных супольна з Гмінnай управай сарганізавалі ўрачыстасць уручэння медалёў „Za długoletnie pożycie małżeńskie” тым шлюбным парам, якія павянчаліся 50 гадоў таму. У мерапрыемстве, якое адбылося 9 снежня 1997 года, прыняло ўдзел 13 пар. Медалямі, прысвоенымі прэзідэнтам Рэспублікі Польшча, былі ўзнагароджаны: Анна і Уладзімір Харытанюкі, Вера і Васіль Місеюкі са Старога Корніна; Надзея і Мікалай Хіліманюкі, Вольга і Мікалай Млодзяны з Дубіч-Царкоўных; Варвара і Уладзімір Хіліманюкі, Надзея і Ян Крукі, Марыя і Уладзімір Ролі з Тафілаўцаў; Вольга і Васіль Дуды з Вэрстока; Лідзія і Мікалай Федарукі, Марыя і Фёдар Кэндысі з Ягаднік; Марыя і Мікалай Клімукі, Вера і Уладзімір Клімукі са Старыны; Надзея і Мікалай Пяні, Надзея і Мікалай Вілюкі з Доўгага Броду ды Анна і Сяргей Тамчукі з Карыцішч. Адзін з медалёў быў уручаны адзінокаму ўжо Паўлу Петручуку з Тафілаўцаў, якому жонка памерла ў кастрычніку.

Апрача медалёў юбіляры атрымалі памятныя граматы і сувеніры. Урачыстасць сваёй прысутнасцю ўдастоілі настаяцелі праваслаўных прыходаў з Вэрстока і Дубіч-Царкоўных, якія маліліся за здароўе юбіляраў. Арганізатары падбалі пра сімвалічны бакал шампанскага і запісанне ўсяго мерапрыемства на відэакасету. Некаторыя юбіляры вельмі хваляваліся, калі ўпершыню ў жыцці пабачылі сябе на экране тэлевізара.

У 1996 годзе дубіцкі ЗАГС узнагародзіў 11 паўвекавых шлюбных пар.

Славамір Кулік

Падарунак пад ёлку

і іншыя разважанні

Гмінная ўправа Гайнаўкі жыхарам Старога Беразова і Махнатага паднесла пад ёлку падарунак: каналізацыю і ачышчальню сцёкаў. Аб гэтым яшчэ некалькі гадоў назад ніхто і не марыў. Ажыццявіліся мары ў лістападзе 1997 года. Ачышчальня працуе, сцёкі з гэтых вёсак не забруджваюць навакольнага асяроддзя. Хтосьці можа запытаць: чаму, менавіта ў гэтых вёсках? А таму, што гэта найбольшыя вёскі ў Гайнаўскай гміне, найбольш прадукцыйныя. Тут асталося найбольш моладзі на гаспадарках і яны ў аснoўным папаўняюць бюджэт гміны. Таму Гмінная рада адобрыла праект пабудовы каналізацыі і ачышчальні сцёкаў у абедзвюх вёсках.

У красавіку мінулага года пачалі капаць канавы, а ў лістападзе ўжо здалі ў карыстанне чатыры кіламетры каналізацыі і прыгожы домік, у якім адбываецца цыкл ачысткі сцёкаў паводле нарвежскай сістэмы. Людзі карыстаюцца выгадай дзякуючы нашай нястомнай спадарыні войт Вользе Рыгаровіч. Адна яна толькі ведае, колькі гэта каштавала нерваў, турбот і, можа, недаспаных начэй? Аднак яна на сваім паставіла і ўсё давяла да канца. Нізкі ёй паклон ад нас. Гэта ж табе не кавалак асфальту палажыць, ці якую палявую дарогу паправіць. Тут грошы лічацца не ў тысячах, а ў мільёнах. Прадпрыемстваў вялікіх у нас няма, каб з іх пацягнуць, спонсараў таксама няма, а з сялян многа не пацягнеш. Трэба было не ў адным ведамстве парогі абіваць і то не адзін раз. І хаця наша спадарыня войт страціла са свайго жыцця некалькі гадоў, аднак даказала, што жанчына можа кіраваць управай гміны яшчэ лепш, чым такі-сякі мужык. А ў нас гэта відаць не на словах, а на практыцы. Пераканацца аб гэтым можа кожны, хто праедзе праз вёскі Гайнаўскай гміны. Аднак чалавек усім не дагодзіць. Калі людзям зробіш дабро, хутка аб ім забываюць. Можна гэта прыкмеціць у нашым штодзённым жыцці. Крыўду чалавек даўжэй памятае і стараецца за дабро адплаціць злом. Гэта ўжо такая чалавечая ментальнасць. Людзі парабіліся самалюбнымі, адны другім не давяраюць.

Пачуў я калісьці такую размову: „Калі не можаш дапамагаць, дык не мяшай працаваць”. Разумныя словы. Хачу іх накіраваць да тых людзей, якія самі ў жыцці часта так паступаюць. Калі б адны другім дапамагалі, можна было б больш зрабіць і тады спакайнейшае было б жыццё. Гэта датычыць і некаторых жыхароў Гайнаўскай гміны. А яшчэ зрабіць у гміне асталося шмат чаго. У планах школа ў Дубінах і клуб, тэлефанізацыя і газіфікацыя ўсёй гміны. Газапровад жа будзе праходзіць праз тэрыторыю гміны і як тут не скарыстаць гэту нагоду. Трэба, каб быў добры гмінны самаўрад, з добрым, гаспадарлівым кіраўніком. Знаем усе, што Захад нам дармавых грошай не падкіне. Таму добрага войта трэба трымаць як найдаўжэй. Тады ён гміну так моцна раскрупе, што і Захаду не будзем саромецца.

Папросім Госпада, каб нам паслаў здароўе і спакой, а мы самі ў сябе дабрабыт збудуем. Жадаю ўсім пачаць яго ўжо будаваць з пачаткам 1998 года. Даволі ўжо чакаць, таму што і так далёка мы асталіся ззаду.

Грыша Мароз

Парнасік

Вітаем Новы год

Новы год вітаем
І народжанага ў яслях Хрыста праслаўляем.
Вялікі Бог даў нам Каляды і Год новы,
Каб мы не цураліся беларускае роднае размовы,
Любілі свой родны маляўнічы куток
І маглі сысціся ў адзін верны гурток.
Каб не сварыліся,
Жылі ў спакоі, і ў сэрцы мірыліся.
Няхай Новы год нас аб'яднае
І нашы веды пашырае:
Што мы не ад мачахі радзіліся,
Але ад роднай беларускай маці на свет паявіліся.
Беласточчына — наша радзіма,
І гэта факт і не дзіва;
Нашы продкі працавалі, змагаліся
І сваёй дабрынёю і кемлівасцю праслаўляліся.
Мы — слаўны род!
Няхай і праславіцца 1998 год!
І каб мы да гэтага прыкладалі сваю самаахвярнасць,
Бог нам за гэта пашле шчасце і радасць.
Беларус! Будзь заўсёды вясёлы,
Тады будзеш духова здаровы.
Няхай жалоба далёка ад нас праходзіць,
А радасць-вера ў сэрца заходзіць.
Родныя песні мы будзем спяваць
І „Ніву", „Часопіс" прагна і пільна чытаць;
Жыць у родным віры,
Цудоўным, развažлівым міры,
Памагаць сваім і чужым у бядзе —
Хрыстос нас за гэта ў свой Храм завядзе.
Глыбока верыць, што мы не памрэм, а зменімся
І сваёю доляй роўна падзелімся.

Мікалай Панфілюк

За Агароднікамі булавее

Успамін з 60-х гадоў

За Агароднікамі булавее.
Па паплавах брадзяжыцца туман.
Скажы мне, хлопец, чаму сэрца млее,
Калі рукою абнімаеш стан?
І асабліва сэрца мне кранае
Тое, што так цалуеш раз-пораз,
Бо раз-пораз пытаеш, ці кахаю.
Сэрца біццём чакаеш жа адказ.
Не прытвараецца яно напэўна:
Пад рэбрамі так часта моцна б'е.
Ты — каралевіч, а я — каралеўна.
Цяпер нам прыналежыць цэлы свет.
Хто навучыў цябе кахаць так шчыра?
Дзе універсітэт закончыў ты такі?
Давай, мо паляцім недзе ў вырай —
Такое не бывае на зямлі.
Шчасце сваё схаваць бы нам у хмарах,
Святым блакітам шчыльна бы абвіць.
А свет? Ёй сам нас знойдзе — не разява,
Тады „нацешымся" і я, і ты.
Шчасце сваё схаваю недзе ў хмарах,
Святым блакітам шчыльна абаўю,
Буду глядзець у вочы закахана,
Там падару табе любоў сваю.

Цётка Мальвіна

Так было

Так калісь бывала,
Як сказала маці:
„Ты, сынок, жаніся,
Мусіш Ганну браці.
Бо ў тае Ганны
Ёсць многа пасагу,
Дзесяціна поля
І грамафон ззаду".
Тут бацька пацвердзіў,
Вяселле зрабілі,
Маладога хлопца
З Ганнай ажанілі.
Хоць Ганна старэйша
На гадоў дзесятак,
Хлопец быў дурнаваты
Ды Ганначку пасватаў.
А цяперка гляньце
Як яны пражываюць,
Кожны дзень сварацца
Без канца і краю.
Сынок бацьку кажа:
„Чаму табе верыў,
Нашто тая Ганна,
Каб цябе халера!
А з таею Ганнай
Ні да людзей, ні Бога,
Толькі у маёй хаце
Кожны дзень трывога.
Праз тую трывогу
Не магу я жыці
Мушу развод браці
Другую палюбіці".

Мікалай Лук'янюк

Забытая магіла

Ужо мінула больш за 50 гадоў, як Чырвоная Армія вызваліла вёску Бялкі Нарваўскай гміны. Было гэта 23 ліпеня 1944 года, акурат на святога Антонія. Тады жыхары вёскі вырашылі святкаваць гэты дзень. Старэйшыя адышлі ўжо ад нас, а маладыя забылі пра здарэнне 50-гадовай даўнасці і толькі некаторыя пенсіянеры святкуюць гэты дзень.

Перад вызваленнем у нашай вёсцы пахавалі двух нямецкіх салдат, каля крыжа. Дзядулю Валодзю Сяськевіча прымусілі выкапаць магілу. Труны салдат ляжалі на яловым галлі на панадворку Міхала Сахарчука, побач сядзібы Івана Сцепанюка, бацькі маёй жонкі, якой тады было 11 гадоў. Яна цераз невялікае акенца ў каморы прыглядалася пахаванню. Нябожчыкам зрабілі акуратную магілу, паставілі бярозавы крыж і павесілі жалезную салдацкую каску. Цяпер магіла зраўнялася з зямлёй. Ужо мінула больш як год часу, калі прыйшло ў нашу гміну пісьмо ад сына, які шукае загінуўшага каля Нарвы бацьку. Высветлілася, што гэта магіла знаходзіцца недалёка Ломжы, над ракою Нарвай. Нямецкія войскі вялі дэталёвую дакументацыю сваіх загінуўшых салдат. Можа яшчэ жывуць у Нямеччыне сваякі тых салдат, якія пакояцца ў нас. Над імі ніколі святар не маліўся і не свяціў магілу. Варта, каб аб гэтым даведаліся патомкі спачылых.

Мікалай Лук'янюк

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Сваякі мае спраўлялі гадавіну пасля смерці іх маці. А мне прыснілася ноччу перад тым днём вось што. Быццам я зайшла да іх у хату, у вялікі пакой. Там яны пасля памінальнай службы ў царкве абед гасцям падрыхтавалі. Але калі я ўвайшла ў хату — абед ужо скончыўся. Госці пайшлі. Са сталоў (якіх я выразна не бачыла) было прыбрана. У пакоі былі толькі дзве дачкі нябожчыцы (у яе яшчэ два сыны). І адна з іх, не ведаю якая, кажа мне, што там на талерцы шынка ёсць, каб я з'ела. Але мне есці не хацелася і талеркі з шынкай не бачыла. Так сон скончыўся.

А майму мужу прысніўся такі сон. Быццам ляціць самалёт з захаду. Закружыўся над кварталам, дзе мы жывём, і прызямліўся спакойна побач нашага блока, дзе гулялі нашы ўнукі. **Анна**

Анна! Наконт твайго сну магу сказаць толькі тое, што, здаецца, кепскае абыдзе цябе бокам. Гасцей мець і бачыць у сваім доме — зайздрасць, злосць і нянавісць. Але ж тыя госці, пра якіх ты пішаш, былі, па-першае, не тваімі гасцьмі, бо ў чужым доме, а, па-другое, і яны ўжо пайшлі, калі ты паявілася ў гэтым доме. Ты іх нават не бачыла. Дык, думаю, тыя зайздроснікі нічога табе не зробяць. Мо добра, што і шынкі тае не толькі ты не ела, але і не бачыла. Калі б была яна сырая, то магла б цябе напаткаць нейкая хвароба ці прынамсі крыўда.

Што датычыцца сну твайго мужа, дык ён можа прадвяшчаць нейкія весткі з захаду. Будуць яны, бадай, спакойныя і памяркоўныя, так як спакойна прызямліўся той самалёт. Можа будуць гэтыя весткі датычыцца вашых унукаў.

Астрон

Крыжаванка

1	■	2	■	3	■	4		5		6	
7							■		■		■
	■		■		■	8					
9							■		■		■
	■		■		■	10	11		12		13
14	15		16		17	■		■		■	
■		■		■	18						
19						■		■		■	
■		■		■	20						
21						■		■		■	

Гарызантальна: 4. порт і выспа ў Малайзіі, 7. жыхары Сфакса (мн. лік), 8. вялікая афрыканская пустыня, 9. Віталь (бацька, 1901—88) або Артур (сын, нар. у 1924 г.), беларускі пісьменнік, 10. парабак, 14. горад на паўночным усходзе Ютландыі, 18. Уладзімір, савецкі фізік, распрацаваў тэорыю акселерацыі зараджаных атамных часціц (1907—66), 19. танец або расліна, якія маглі б стаць і гімнам, і гербам Беларусі, 20. маленькая мяккая круглая шапачка без акалышка, 21. мангольскі чыноўнік, які займаўся зборам даніны.

Вертыкальна: 1. Алесь, беларускі паэт народжаны ў 1929 годзе, 2. арганічнае злучэнне, якое выкарыстоўваецца пры вырабе лякарстваў, фарбавальнікаў, выбуховых рэчываў, 3. судовы чыноўнік, 4. Аляксей, беларускі паэт (1920—81), 5. Рыгор, беларускі паэт (1914—91), 6. Паава, фінскі стаер (1897—1973), 11. вяжучае абвостранае адчуванне ў роце ад кіслага, 12. Іаан, візантыйскі храніст (491—578), 13. прыстасаванне для спавольвання руху машыны, 15. буйная драпежная марская рыба, 16. пасёлак між Мозырам і Оўручам, 17. Казімір, беларускі асветнік, які ў 1916—19 гг. служыў у касцёле ў Карыціне, (1890—1926). **(Ш)**

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 46 нумара

Гарызантальна: Швед, Барту, жвачка, Кліо, Гасэк, нудота, Мурчысан, касяк, Радаміст, самазвал, уступ, фламінга, Уайльд, уклад, квіт, азярко, ствол, Ліда.

Вертыкальна: Машара, стрэмя, вільчура, Джонс, Гайдн, Акіта, Кукузель, Уагадугу, куст, Сумы, Ліст, стэп, Алківіад, Саката, уваход, Ганза, флірт, адкол.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Мікалаю Сазановічу** з Навінаў-Вялікіх і **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока.

Шашкі

Ваяводскае згуртаванне Народных спартыўных каманд (ZW LZS) у Беластоку і Гмінны асяродак культуры (GOK) у Дубічах-Царкоўных сарганізавалі індывідуальныя спаборніцтвы зборнай Беластоцкага ваяводства па шашках на 100-клетачнай дошцы. Турнір прайшоў 7 снежня 1997 года ў святліцы ГОКа ў Дубічах-Царкоўных. У спаборніцтвах замагаліся 14 шашыстаў, у тым ліку чатыры дзяўчыны і адзін юніёр — Марк Тамчук з Карыцiск.

Спаборніцтвы праводзіліся паводле швейцарскай сістэмы. Сярод мужчын перамаглі Юзэф Талвінскі, Раман Ліцкевіч і Януш Пашкоўскі з беластоцкай каманды ЛЗС. Пераможцамі з ліку дзяўчат аказаліся Дарота Тамчук і Юстына Тамчук з Карыціск ды Крыстына Харытанюк са Старога Корніна. За выкананнем правіл гульні сачыў суддзя Лявон Мікуліч — чэмпіён Польшчы па стаклетачных шашках 1988 і 1989 гадоў. Цяпер ён працуе інструктарам па справах спорту ў Гмінным асяродку культуры ў Дубічах-Царкоўных. Лявон Мікуліч уручыў таксама прызы самым лепшым шашыстам.

Славамір Кулік

16 снежня 1997 года ў Мінску памёр раптоўна Дырэктар Прадстаўніцтва Польскай дзяржаўнай чыгункі ў Рэспубліцы Беларусь

с + п

КУЗЬМА ДЗМІТРУК

Адышоў ад нас у поўнай сіле сардэчны сябар, чалавек вялікага сэрца, цалкам адданы сваёй працы дзеля дабра Польшчы і Беларусі.

Такім застанецца ў нашай памяці.

Сябры,
працаўнікі
Пасольства РП у Мінску

Ніва

„**Niwa**", ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok, skr. poczt. 149, tel./fax 435-022.

Druk: „ORTHDRUK", Białystok, ul. Składowa 9.

Tygodnik białoruski sponsorowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Рэдагуе калектыў:

Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Алег Латышонак, Віталь Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Аляксандр Максімюк (сакратар рэдакцыі), Яўгенія Палоцкая (машыністка), Галіна Рамашка (кіраўнік канцылярыі), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга.

Выдае: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва".
Старшыня Праграмнай рады: Яўген Міраповіч.

Prenumerata:

1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 1998 r. upływa 5 grudnia 1997 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. białostockiego i oddziały „Ruch" na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 1988 r. wynosi 13 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RUCH S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-16551-2700-1-06.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 1,90 zł, a kwartalnie — 24,70 zł. Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa", Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Ніўка

Фрашкі пра нашых

Работа Астрона

Сон пра ваду
Ці не на бяду?
Хоць вада чыстая,
Ды непразрыстая...
Каб сны тыя сніліся,
Ў сябе мы нахілімся,
Нашу свядомасць
Акунем у падсвядомасць.
А калі ўстанем
Больш-менш на ранні,
Будзем запісваць,
Каб Астрону выслаць:
Каб распрарочыў
Тайны нашых ночаў,
Каб мы ўсё ведалі,
А яму грош далі.
Калі будзе сніцца,
Будзе за што піцца.

Вандал Арлянскі

— Мама! А яны ўсе аўтаматары?

„Даўціпы" Андрэя Гаўрылюка

У рэстаране сядзяць два сябры:

— Калі вяртаюся дадому, — кажа першы, — мая жонка заўсёды паглядае на гадзіннік.

— А калі я вяртаюся, дык мая глядзіць на каляндар, — кажа другі.

* * *

— Ведаеш, дружа, жыццё пачынаецца толькі пасля пяцідзесяці, — кажа першы.

— Дык у цябе слабая галава, — адказвае другі. — У мяне жыццё пачынаецца толькі пасля паўлітроўкі.

* * *

У рэстаране афіцыянт звяртае наведвальніку ўвагу, што рыбу прыстойна есці нажом.

— Дык чаму ж вы не прынеслі мне лыжку! — абураецца спажывец.

* * *

Афіцыянт, працаўнік рэстарана, цяжка захварэў. Завезлі яго ў бальніцу і адразу палажылі на хірургічны стол. Прыходзіць лекар; афіцыянт звяртаецца да яго:

— Пан доктар! Вельмі дрэнна адчуваю сябе... Паратуеце мяне?

— Вельмі мне прыкра, — адказвае лекар, — але гэта не мой стол; пачакайце, зараз прыйдзе калега.

* * *

У гасцініцы ўспыхнуў вялікі пажар. Усе бегаюць па калідоры і крычаць: вады! вады! Ад аднаго нумара адкрываюцца дзверы, высоўваецца з іх раскудлачаная галава і раздаецца хрыплы голас:

— А мне вялікае піва!

* * *

Гутараць дзве сяброўкі:

— Ну і што здарылася падчас вашай пасляшлюбнай ночы?

— Абсалютна нічога: мой муж не мог справіцца з маланкаю ад мае спаднічкі.

* * *

Васьмідзесяцігадовы мільянер ажаніўся з васемнаццацігадоваю дзяўчынай. Падчас пасляшлюбнай ночы пытае яе:

— Ці табе мама гаварыла, што робіцца з мужчынаю ў ложку?

— Не.

— Ой, нядобра, бо я ўжо пра ўсё забыў.

Тост на Новы год

— Ну то чэсць, Міхась!

— Чэсць, Сцёпа!

— Ты ў літаратуры добра разумеешся?

— Што ў канкрэтнасці ты маеш на ўвазе? Дай агурца.

— Ці можна ў нас пасмяяцца?

— Вядома, можна, але вельмі небяспечна, калі рабіць гэта публічна.

— Дык аматару анекдота застаецца жартаваць у прыватнай і добра праверанай кампаніі або самотна хіхікаць у кулак? Мне толькі палавінку, досыць.

— Ну, не зусім. Трэба зважаць, каб таго-сяго не закрануць у жартачках. Сала якоесьці мала салёнае. Людзі сёння амбітныя і нервовыя. А наогул, то значна лепш у нас наракаць.

— Я ў гэтым годзе зусім не адпімантаваў сваёй нормы.

— Панаракаць заўжды паспееш.

— Ты што маеш на думцы?

— Панаракаць на тое, што наракаюць у нас на Лукашэнку і прыемна, і бяспечна, і карысна.

— Думаеш, што і я мог бы пафарсіць трафейным гадзіннікам?

— Ты — напэўна не. Бо ў дачыненні, брат, да наракання на наракання на Лукашэнку патрэбна аб'ектыўнасць і прафесіянальны падыход. Разумееш? Чэсць.

— Я запішуся ў Таварыства, буду аплачваць членскія складчыны і на наступным з'ездзе пастаўлю на галасаванне прапанову выхаду Таварыства з НАТО. Хай голас мой будзе пачуты ўсім дэмакратычным светам. Х-у-у-у! Гарыць.

— Маеш цыгарэты?

— Закурым пасля трэцяга. Ты што думаеш пра моладзь? Дай, палю.

— Думаю, што моладзь з падставоўкі лепей навучылася па-беларуску за ліцэістаў. Адсунь трохі слоік і глянь! Яны ў кожнай „Зорцы", а ліцэйная моладзь... як кажуць, наша надзея.

— Гэта і ёсць шматгадовае змаганне за беларускую справу і слова. За яго я прапаную.

— За змаганне і ахвярнасць дзеля беларускай справы! Закурым?

— А акрамя наркотыкаў ты нічога не маеш?

— Бяры пралетарскую, распанелі як у тым Беластоку.

— Бо ў нас сёння — гэта ўжо лепшае заўтра. Або наадварот, зблытаў.

— Вядома, змены праз павышэнне. Нічыя галава не паляцела. Гэта і называецца: цуд у „Ніве".

— Ты што маеш да „Нівы"?

— „Ніва" Латышонка ізноў не ажаніла, а Пац — вось, клас! Беларусь гібее, а той, як паніска, гуляе!

— Бо гуляшчы мы народ. Любім спеў і танцы. Вып'еш, ці не?

— Здароўе панства млодых, як у нас спяваюць!

— ...

— ...

— А Валя і Тамара ўвесь год за мову змагаліся. Супраць асіміляцыі! Чэсць!

— А Вапа маральна перамог на выбарах і зрабіў нам тэлебачанне! Чэсць!

— А за Сычэўскага галасавала адзінаццаць тысяч членаў Таварыства! Чэсць!

— А Лукашэнка любіць беларускую мову, толькі ворагі яму не дазваляюць гаварыць. Чэсць!

— А Квасьнеўскі не хоча ў НАТО, толькі так прыкідваецца, каб ксяндзы не знялі з пасады. Чэсць!

— А мы любім жыць у Польшчы і любім кахаць Лукашэнку ў Беларусі. Чэсць!

— Чэсць!

— Чэсць!

Сцяпан Абух

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка! Можа і мая віна ў гэтым ёсць. Сама не ведаю. Нарадзіла я двух сынкоў. Амаль адна іх выхоўвала, бо муж працаваў на адказнай пасадзе і ніколі яго не было дома. Дзеці і я — гэта было адно цэлае. Аднак жа сыны па характару былі розныя.

Малодшаму дык, здаецца, бацькі бышцам і не былі патрэбныя, а старэйшы быў, як прылепка, такі ўжо каханы, такі каханы. Пакуль быў малы, заўсёды хадзіў са мною за пакупкамі, да суседак, бралі мы яго з сабою і ў госці, калі ён быў яшчэ адзін. Зайду, бывала, да суседкі, стаю, размаўляю, а ён у маю спадніцу ручкаю, быццам бы кляшчамі, учэпіцца і так увесь час стаіць побач са мной.

Старэйшы сын не мог (калі быў малы), заснуць адзін. Кожны дзень я мусіла яго „прыспаць", інакш — бяда. Прытуліцца да мяне, выцалуе, і тады ўжо усё ў парадку. Калі ён крыху падрос і мы выходзілі з мужам кудысьці вечарам, хлопец чакаў мяне нават і да дванаццатай гадзіны. Я глядзела на яго з вялікім замілаваннем, што ён так кахае сваю маму.

Гады ішлі, а мой старэйшы сын зусім не цікавіўся дзяўчатамі. Усе яго равеснікі ўжо даўно „хадзілі" з сяброўкамі, а ў яго яшчэ ніколі не было нікога. Я вельмі дзівілася, бо, ты ж разумееш, маці свайго сына ведае: магу з поўнай адказнасцю сцвердзіць, што мужчынскіх „валёраў" яму не бракавала. У чым жа справа? І я пайшла да псіхолага.

Усё я расказала, як было. Шчыра і не саромеючыся. Думала я, што псіхолаг мяне падтрымае, уцешыцца, што маю такога сына, які так кахае маці. Мо яшчэ пазайздросціць мне...

А лекар мяне злаяў. Кажа, вы, здаецца, разумная кабета, а вось дзіціцы не дапільнавалі. Няўжо, кажа, вам не прыйшло ў галаву, што залішняе прымільванне хлопца да маці можа выклікаць скрыўленне яго псіхікі...

Я глядзела на псіхолага нічога не разумеючымі вачыма. Як ён можа гаварыць такое! Сын павінен трымацца сям'і, а не шукаць дзяўчыну. Яму ж яшчэ толькі дваццаць пяць. Яшчэ з дзесяць гадоў можа хадзіць кавалерам. Дзе яму лепш будзе, як не ў маці...

Псіхолаг тады параіў мне, каб занадта я не цешылася, бо і не было чаго. Можа быць так, што ваш сын ніколі не будзе паўнацэнным мужчынам. У мяне ў сярэдзіне ўсё замерла. Патрэбнае яму доўгае лячэнне, пастаянны кантакт з тэрапеўтамі.

Божачкі, як мне стала страшна. Гэта ж падумаць: мой сын хворы! Такі хлопец.

Сэрцайка, скажы мне, калі ласка, бо я нічога тут не разумею, дык значыцца, што калі сын кахае маці, дык гэта кепска?!. Гэта ж натуральная з'ява, я ж нарадзіла яго, выкарміла ўласнымі грудзьмі.

Рэня

Праўда, Рэня, мо ты яго і выкарміла, але забылася адняць ад цыцкі. А цяпер — клопат. Ён іншай кабеты, апрача цябе, і не ўяўляе. Ён так прывязаўся да цябе, што бадай не зможа пакахаць іншую, колькі б лекар ці псіхолаг яму не тлумачыў.

Каханне сыноў да маці як жанчыны вядома ад старажытных часоў. Грэх гэта вялікі. Такое каханне ідзе супроць натуры, бо натура адкідае дзяцей, якія народжаны блізкімі кроўнымі сваякамі. Вядома, я іду за думкай таго псіхолага. Але звярні і сама ўвагу, як шмат хворых, недаразвітых дзяцей паяўляецца ў арыстакратычных кругах, дзе часта жэняцца сваякі.

Такія выпадкі, які здарыўся з вамі, сустракаюцца даволі часта. Маці галубіць сына, кладзецца каля яго, каб прыспаць, гладзіць яго рукою тут і там, а пасля шкадуе таго, што нарабіла. Але ўжо позна.

Трымайся гэтага псіхолага і перагледзь свае паводзіны.

Сэрцайка